

Gooische daklozen

AARD EN OMVANG DAKLOZEN GOOI EN VECHTSTREEK

S. Biesma

R. van der Stoep

R. Nijkamp

B. Bieleman

INTRAVAl
bureau voor onderzoek & advies

Gooische daklozen

AARD EN OMVANG DAKLOZEN GOOI EN VECHTSTREEK

Februari 2008

INRAVAL
Groningen-Rotterdam

COLOFON

© St. INTRAVAL

Postadres:
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail *info@intraval.nl*

www.intraval.nl

Kantoor Groningen:
Sint Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 184
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

Februari 2008

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst:	S. Biesma, R. van der Stoep, R. Nijkamp, B. Bieleman
Opmaak:	M. Boendermaker
Druk:	Repro GMW
Opdrachtgever:	Gemeente Hilversum

ISBN: 978 90 8874 024 4

VOORWOORD

GGD Gooi & Vechtstreek en centrumgemeente Hilversum hebben een onderzoek laten uitvoeren naar de aard en omvang van de daklozenpopulatie in de regio Gooi en Vechtstreek. Het onderzoek is uitgevoerd door de (senior) onderzoekers Sasja Biesma, Remco van der Stoep en Rick Nijkamp, geassisteerd door Maartje Hofman en Martin Haaijer, onder verantwoordelijkheid van Bert Bieleman.

Vanaf deze plaats willen wij de leden van de begeleidingscommissie onder leiding van Manita van Acker (GGD Gooi & Vechtstreek) bedanken voor hun kritische en positieve bijdrage aan het onderzoek en de totstandkoming van het rapport. De begeleidingscommissie bestond verder uit: Jan Schottert (gemeente Hilversum), Hella Klück (GGD Gooi & Vechtstreek, Vangnet en Advies), Peter Hofhuizen (Pak Aan), Bert van Duinen (RIBW), John van Beukering (Versa), Martin Valenkamp (politie) en Liane Wouters (Jellinek-Mentrum).

Verder danken wij de medewerkers van zorg-, hulp- en opvanginstellingen in Gooi en Vechtstreek voor hun medewerking. Een laatste woord van dank gaat uit naar de vele leden van de doelgroep, van wie veel waardevolle informatie is verkregen.

Namens INTRAVAL,

B. Bieleman
S. Biesma

Groningen-Rotterdam
Februari 2008

INHOUDSOPGAVE

	Pagina	
Hoofdstuk 1	Inleiding	1
	1.1 Achtergrond	1
	1.2 Probleem- en vraagstelling	2
	1.3 Opzet	2
	1.4 Definitie	5
	1.5 Leeswijzer	7
Hoofdstuk 2	Gelegenheidsstructuur	9
	2.1 Verblijfsvoorzieningen	9
	2.2 Zorg en hulpverlening	13
	2.3 Overige voorzieningen	15
	2.4 Samenwerking en ontwikkelingen	15
	2.5 Vindplaatsen	17
Hoofdstuk 3	Omvang	21
	3.1 Achtergrondkenmerken	21
	3.2 Overlap	22
	3.3 Omvangschatting	24
	3.4 Vergelijking gemeenten elders	24
Hoofdstuk 4	Doelgroepleden	27
	4.1 Achtergrondkenmerken	27
	4.2 Leefsituatie	28
	4.3 Woonsituatie	29
	4.4 Middelengebruik	30
	4.5 Justitie- en politiecontacten	31
	4.6 Psychische klachten	31
	4.7 Gebruik van voorzieningen	31
Hoofdstuk 5	Samenvatting en conclusies	33
	5.1 Aard en omvang doelgroep	33
	5.2 Bereik voorzieningen	35
	5.3 Hulpbehoeften doelgroep	36
	5.4 Tot slot	38
	Begrippenlijst	39
Bijlage 1	Beschrijving registraties	41
Bijlage 2	Psychiatrische problematiek	49

1. INLEIDING

GGD Gooi & Vechtstreek geeft aan dat op basis van diverse informatiebronnen wordt aangenomen dat gemiddeld ongeveer 0,1% van de bevolking dak- en/of thuisloos is, ofwel één op de 1.000 inwoners. Dit zou betekenen dat er in de regio Gooi en Vechtstreek, met op 1 januari 2007 241.885 inwoners, ongeveer 240 dak- en/of thuislozen zijn. Professionals in het veld schatten het aantal in de regio Gooi en Vechtstreek op 200 à 400 personen.

Aanleiding

Er is onzekerheid over de omvang van de daklozenpopulatie in de regio. Ook is de aard en omvang van hun problematiek nooit systematisch in kaart gebracht. Eind 2006 is ook door het Platform Maatschappelijke Zorg aangegeven dat er behoefte is aan betrouwbare informatie omtrent de aard en omvang van de daklozenpopulatie in de regio Gooi en Vechtstreek.

De gemeente Hilversum en GGD Gooi & Vechtstreek hebben vervolgens onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL opdracht gegeven een onderzoek naar de aard en omvang van de daklozenpopulatie in de regio uit te voeren. De resultaten uit het onderzoek zijn bruikbaar voor de uitwerking en concretisering van het regionaal vastgestelde Beleidsplan maatschappelijke zorg 2008-2011 en kunnen ook als basis dienen voor het Stedelijk Kompas, dat voor de regio in het eerste kwartaal 2008 opgesteld wordt.

De regio Gooi en Vechtstreek omvat de volgende negen gemeenten: Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren, Muiden, Naarden, Weesp en Wijdmeren.

1.1 Achtergrond

Bij onderzoek naar daklozen wordt vaak onderscheid gemaakt tussen feitelijke dak- en thuislozen en residentiële dak- en thuislozen. Van feitelijk dakloos wordt gesproken wanneer een persoon buiten, op straat of in een (laagdrempelige) nachtopvang verblijft. Van residentieel dakloos (of thuisloos) wordt gesproken wanneer iemand vaste bewoner is van een sociaal pension, daklozeninternaat of anderszins over een woonruimte in de Maatschappelijke Opvang beschikt. De gehanteerde definities verschillen echter, zowel naar onderzoek als naar gemeente.

Verder is er sprake van zogenoemde potentiële daklozen. Dit betreft degenen die in een dusdanig onstabiele woonsituatie verkeren dat zij in de nabije toekomst dakloos dreigen te worden of afhankelijk zijn van begeleidende instanties om zich staande te kunnen houden in de huidige woning. Deze laatste deelpopulatie maakt echter geen onderdeel uit van dit onderzoek.

In paragraaf 1.4 wordt nader ingegaan op de voor onderliggend onderzoek gehanteerde definities.

Opvang in Gooi en Vechtstreek

In de regio Gooi en Vechtstreek zijn diverse voorzieningen aanwezig voor de opvang van daklozen. De Regionale Instelling voor Beschermende Woonvormen (RIBW) Gooi en Vechtstreek heeft twee voorzieningen die vallen onder de maatschappelijke opvang, namelijk een sociaal pension annex passantenverblijf (De Cocon) en een algemene

crisisopvang voor volwassenen en jongeren (De Vluchtheuvel). Beide zijn gevestigd in de gemeente Hilversum. De totale capaciteit van de RIBW Gooi en Vechtstreek is ongeveer 150 en er zijn ongeveer 100 cliënten die met begeleiding zelfstandig wonen. Ook kent Hilversum 't Gooi een opvang voor (zwerf)jongeren. Daarnaast kunnen daklozen overdag terecht in inloophuis De Wording. Verder is een deel van de cliëntenpopulatie van de verslavingszorg dakloos. Deze categorie is wel als dakloos in de registraties van de verslavingszorg (in dit geval Jellinek Gooi en Vechtstreek) terug te vinden, maar hoeft niet altijd gebruik te maken van de opvangvoorzieningen.

1.2 Probleem- en vraagstelling

De GGD en de gemeente Hilversum hebben opdracht gegeven onderzoek te verrichten naar de omvang en aard van de feitelijke en residentiële daklozen. Zij willen graag kunnen beschikken over een omvangschatting/telling van de feitelijk daklozen. Daarnaast willen zij het aantal residentieel daklozen in kaart gebracht zien. Verder dient het onderzoek inzicht te verschaffen in het middelengebruik, de zorgbehoefte en het zorggebruik van de daklozen.

Hiervoor zijn de volgende hoofdvragen onderscheiden:

1. Wat is de omvang van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek?
2. Wat is de aard van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek?
3. Wat is het bereik van de voorzieningen voor daklozen in Gooi en Vechtstreek?
4. Wat is de hulpbehoefte van de daklozen in Gooi en Vechtstreek?

De hoofdvragen zijn vervolgens uitgesplitst in de volgende subvragen:

- ad 1. Hoe groot is de totale (geschatte) populatie daklozen?
- ad 2. Wat zijn de achtergronden van de populatie: leeftijd, geslacht, herkomst?
- ad 3. Welk aandeel van de populatie daklozen wordt bij de instellingen geregistreerd? In hoeverre spelen dubbeltellingen daarbij een rol? Welk aantal komt (bijna) dagelijks in de maatschappelijke opvangvoorzieningen?
- ad 4. Wat is de hulpbehoefte van de daklozen? Welk deel wil of kan niet in de huidige opvang terecht? Wat is de reden waarom daklozen geen of in beperkte mate gebruik maken van opvangvoorzieningen? Wat is de hulpbehoefte van deze groep?

1.3 Opzet

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn diverse werkzaamheden verricht, die hieronder worden besproken. Voor de onderzoeksvragen die betrekking hebben op de aard van de doelgroep hebben interviews plaatsgevonden met sleutelinformanten en daklozen zelf, terwijl voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen over de omvang en enkele achtergrondkenmerken gegevens uit de registraties van de betrokken instellingen zijn verzameld en bewerkt.

Deskresearch

Het onderzoek is met zogenoemd deskresearch gestart. Er is, voor zover beschikbaar, gebruik gemaakt van schriftelijke stukken over de doelgroep in Gooi en Vechtstreek om een eerste indruk van de lokale situatie te verkrijgen. Daarbij moet voornamelijk worden gedacht aan nota's, notities, jaarverslagen van aanwezige instellingen en dergelijke. Daarnaast is in de

beginfase van het onderzoek in overleg met de begeleidingscommissie de definitie van daklozen vastgesteld.

Sleutelinformanten

Verder hebben gesprekken plaatsgevonden met enkele direct betrokkenen bij de doelgroep, zogenoemde sleutelinformanten. Dit zijn medewerkers van de opvangvoorzieningen, medewerkers van de gemeenten in Gooi en Vechtstreek, maar bijvoorbeeld ook wijkagenten. De gesprekken hebben tevens als doel gehad de vindplaatsen van de doelgroepen zo nauwkeurig mogelijk in kaart te kunnen brengen. In totaal hebben 12 gesprekken plaatsgevonden.

Registraties

Voor het beschrijven van de personen waarmee de maatschappelijke opvang en de politie contact hebben en voor het vaststellen van de omvang van de doelgroep is gebruik gemaakt van de registraties van de maatschappelijke opvang, de politie, de GGD, maatschappelijk werk, de gemeente en de verslavingszorg.

Maatschappelijke Opvang, verslavingszorg en gemeente

Voor een nadere bepaling van de omvang en samenstelling van de doelgroep zijn gegevens over de doelgroep op cliëntniveau verzameld bij de maatschappelijke opvang, de verslavingszorg, de GGD en de gemeente. Hierbij gaat het om cliënten die in 2006 op enig moment bij de instellingen ingeschreven hebben gestaan. Van hen zijn de idents (eerste twee letters van de achternaam en geboortedatum) en enkele kenmerken verzameld en verwerkt.

Politie

Daarnaast zijn gegevens opgevraagd uit het Bedrijfsprocessensysteem (BPS) van de politie. Uit het BPS zijn meldingen betreffende 'dak- en thuislozen' in Gooi en Vechtstreek verkregen. De politie beschrijft in het bedrijfsprocessensysteem onder meer de activiteiten die zij heeft ondernomen omtrent meldingen van bewoners over overlast van dak- en thuislozen, maar ook de door de politie zelf geconstateerde incidenten komen aan bod. Zo kunnen dak- en thuislozen tijdens een surveillance worden gesignaleerd, aangesproken en gecontroleerd door de politie. Niet al deze meldingen hoeven overigens te worden weggeschreven onder de code 'dak- en thuislozen'. Er zijn ook andere codes, zoals 'overlast van/door drugs/medicijnen', waaronder dak- en thuislozen in het BPS terecht kunnen komen. Om alle dak- en thuislozen uit de politieregistraties te achterhalen zouden alle relevante incidentcodes en bijbehorende verhalen moeten worden doorgelezen en beoordeeld. Dit bleek voor onderliggend onderzoek echter te tijdrovend te zijn, zodat alleen naar de meldingen 'dak- en thuislozen' is gekeken.

Omvangschatting

Voor het bepalen van de omvang van de daklozen is gebruik gemaakt van de capture-recapture methode. Met behulp van de capture-recapture (vangst-hervangst) methode kan de omvang van het aantal daklozen worden geschat. In twee of meer afzonderlijke en onafhankelijke bestanden, bijvoorbeeld die van de politie en de maatschappelijke opvang, worden de geregistreerde daklozen vergeleken. Het aantal daklozen dat in beide bestanden voorkomt wordt beschouwd als de hervangst. Op grond van de overlap en het aantal daklozen dat in slechts één van beide bestanden voorkomt kan de omvang van de totale populatie worden geschat. Hierbij geldt dat naarmate de overlap groter is, de schatting van

de populatie kleiner wordt. Vergeleken met andere technieken is dit een van de meest betrouwbare schattingsmethoden.¹ In formule:

$$\text{omvang} = \frac{\text{aantal bekend in bestand A} \times \text{aantal bekend in bestand B}}{\text{aantal bekend in zowel bestand A als bestand B}}$$

Interviews doelgroep

Om de achtergrond en hulpbehoefte van de daklozen in beeld te brengen hebben gesprekken plaatsgevonden met daklozen zelf. In totaal is met 28 personen een interview gehouden. Het betreft zowel feitelijk daklozen als residentieel daklozen. Er is variatie in leeftijd, geslacht en vindplaats, zodat een zo compleet mogelijk beeld is verkregen van de doelgroep.

Traceren respondenten

Het traceren van de respondenten heeft op een aantal manieren plaatsgevonden. Allereerst zijn de aanwezige voorzieningen waarvan de leden van de doelgroepen gebruik maken bezocht. Het gaat hierbij om diverse voorzieningen van de maatschappelijke opvang (De Cocon, De Vluchtheuvel, De Wording en dergelijke). Op deze locaties zijn meerdere gesprekken gevoerd.

Daarnaast is op bepaalde plaatsen op straat, in parken, in bosgebieden, in slooppanden et cetera gezocht naar respondenten (targeted sampling). Daklozen die zich op deze plaatsen ophouden en zijn aangetroffen, zijn aangesproken met het verzoek mee te werken aan het onderzoek. Ook zijn adressen van mogelijke panden waar particuliere kamerverhuur plaatsvindt opgezocht. Op locaties en adressen waar leden van de doelgroep verblijven hebben eveneens diverse gesprekken plaatsgevonden. Er zijn eveneens respondenten geworven met behulp van snowballsampling.² Het principe van snowballsampling is dat de respondenten wordt gevraagd andere leden van de doelgroepen te noemen, met name degenen die niet in opvangvoorzieningen komen. Vervolgens wordt de genoemden (nominees) gevraagd anderen te noemen, et cetera.

Tabel 1.1 Vindplaatsen respondenten (n=28)

Vindplaats	Aantal gesprekken
Cocon (nachtopvang en sociaal pensioen)	12
Vluchtheuvel	5
Openbare ruimte	4
De Wording	3
Pak Aan	1
Overig (via-via: kraakpand, caravan, winkelcentrum)	3

Vragenlijst

De interviews met de leden van de doelgroep zijn afgenomen aan de hand van een door INTRAVAL ontwikkelde vragenlijst. Het interview bestaat voornamelijk uit open vragen, aangevuld met enkele gesloten vragen, zodat vooral kwalitatieve informatie is verkregen.

¹ Zie onder andere Korf, Reijneveld en Toet (1994): Estimating the number of heroin users. A review of methods and empirical findings from the Netherlands. *The International Journal of the Addictions*, 29(11), 1393-1417, 1994; en Smit, Van der Heijden en Van Gils (1994): Enkele weinig bekende methoden om het aantal plegers van misdrijven te schatten. *Tijdschrift voor criminologie*, 36, nr 2.

² Erickson (1979): Some problems of inference from chain data. In: *Sociological Methodology*, 10, p. 276-302.

In de gesprekken is aandacht besteed aan de leefsituatie van de doelgroep. Naast enkele achtergrondgegevens als leeftijd en herkomst (nationaliteit, etnische achtergrond, illegaliteit en geboorteplaats) is uitgebreid ingegaan op contacten met, waardering van en behoefte aan hulpverlening en voorzieningen, woonsituatie, middelengebruik, sociale contacten, inkomen, dagbesteding en contacten met politie/justitie. Tevens is de zogenoemde General Health Questionnaire (GHQ-12) afgenomen.³ Dit is een korte vragenlijst met 12 items. Bij personen met een score boven de drempelwaarde is de kans groter dat een psychiatrische aandoening kan worden gediagnosticeerd dan bij personen met een score lager dan de drempelwaarde. De GHQ-12 wordt door deskundigen als een valide, betrouwbaar en zeer bruikbaar instrument beschouwd om psychiatrische problematiek te inventariseren. In bijlage 2 wordt een nadere uitleg over dit instrument gegeven. Daarnaast is de respondenten gevraagd naar hun lichamelijk en psychisch welbevinden. Om dit laatste te onderscheiden van eventuele psychiatrische problematiek (ofwel gediagnosticeerde psychiatrische ziektebeelden), wordt daarbij gesproken over psychische problemen.

1.4 Definitie

Ten behoeve van het onderzoek naar de aard en omvang van de daklozen in Gooi en Vechtstreek is een duidelijke (werk)definitie van het begrip dakloos noodzakelijk. Hieronder wordt allereerst een aantal gangbare definities weergegeven, afkomstig van de Gezondheidsraad, het Trimbos-instituut en uit eerdere doelgroepenanalyses van INTRAVAL. Afgesloten wordt met de daarop gebaseerde definitie, die toegepast is voor het onderzoek in Gooi en Vechtstreek.

Gezondheidsraad

De Gezondheidsraad maakt een onderscheid tussen potentiële daklozen, feitelijk daklozen, residentieel daklozen en (begeleid-)zelfstandig wonende ex-daklozen. *Potentiële daklozen* zijn degenen voor wie een dreiging bestaat om hun huisvesting te verliezen en op straat te belanden. *Feitelijk daklozen* betreft de daklozen die in de dag- en nachtopvang en/of op straat verblijven. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt naar recente feitelijk daklozen en langdurig feitelijk daklozen. Onder *residentieel daklozen* worden de daklozen verstaan die in 24-uurs voorzieningen verblijven, zoals sociale pensions, internaten en groepswonen. De *(begeleid) zelfstandig wonende ex-daklozen* zijn daklozen die inmiddels weer (bijna) zelfstandig wonen in min of meer reguliere huisvesting en een maatschappelijk herstelproces doormaken.

Trimbos-instituut

Het Trimbos-instituut onderscheidt feitelijk daklozen en residentieel daklozen. *Feitelijk daklozen* zijn mensen die voor hun overnachting vooral zijn aangewezen op straat, op een kortdurend verblijf in laagdrempelige opvangvoorzieningen of tijdelijk een onderkomen vinden bij familie, vrienden of kennissen. *Residentieel daklozen* zijn mensen die een min of meer permanente verblijfplaats hebben in woonvoorzieningen en pensions binnen en buiten de maatschappelijke opvang.

INTRAVAL

Om te onderscheiden in welke gevallen er sprake is van dak- of thuisloosheid is door INTRAVAL in voorgaande doelgroepenanalyses gebruik gemaakt van definities zoals

---

³ Koeter, M.W.J. en J. Ormel (1991): General Health Questionnaire, Handleiding, Nederlandse bewerking. Swets and Zeitlinger, Lisse.

weergegeven in matrix 1.1. Aangezien de definities zo zijn geformuleerd dat ze in de praktijk toepasbaar zijn, wordt gesproken over werkdefinities.

Matrix 1.1 Werkdefinities dak- en thuisloosheid

Doelgroep	Werkdefinitie
Dakloos	<p>Personen die:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ regelmatig buiten slapen, of ♦ regelmatig in een nachtopvang slapen, of ♦ een wisselende slaappleats hebben, of ♦ bij familie of vrienden slapen op niet structurele basis* <p><i>Daklozen worden overigens eveneens als thuisloos** beschouwd.</i></p>
Thuisloos	<p>Personen die wel een slaappleats hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ maar die toch regelmatig gebruik maken of afhankelijk zijn van dagopvang, 24-uurs opvang en dagbestedingprojecten, of ♦ bij familie of vrienden slapen op structurele basis*, zich daar niet thuis voelen, niet in staat zijn om duurzame sociale relaties aan te gaan en zich geen stabiel leef- en werkmilieu weten te verschaffen. Nadrukkelijk wordt nog thuis wonen bij de ouders niet als thuisloosheid beschouwd, tenzij er sprake is van opnieuw thuis wonen. <p><i>Deze personen worden niet als dakloos beschouwd.</i></p>

* Op structurele basis wil zeggen dat een persoon ergens voor onbepaalde tijd verblijft, of dat de tijdsspanne bekend is. Op niet-structurele basis wil zeggen dat onbekend is hoelang een persoon mag blijven. Bij structurele inwoning kan huur worden betaald, maar dit hoeft niet.

** Personen die tijdelijk geen dak boven hun hoofd hebben, worden niet tot de daklozen gerekend. Dit geldt bijvoorbeeld voor degenen die tijdelijk geen dak boven hun hoofd hebben (frictiedakloosheid) in verband met: het verlaten van het ouderlijk huis; verhuizing; door een crisis uit huis gezet worden of door een crisis tijdelijk worden opgevangen; door relatieproblemen een nieuw onderkomen nodig hebben en deze naar verwachting op korte termijn kunnen krijgen.

Gooi en Vechtstreek

De onderzoeksopdracht voor Gooi en Vechtstreek heeft uitsluitend betrekking op daklozen. Daarmee worden thuislozen buiten beschouwing gelaten. Dit is een eerste afbakening voor de definitie. De definiëring van INTRAVAL zoals toegepast in doelgroepenanalyses elders in Nederland is daarmee te breed. Alleen het onderdeel dakloos wordt overgenomen en een subcategorie van de thuislozen. De hierbij behorende omschrijvingen sluiten aan bij de omschrijvingen zoals gehanteerd door de Gezondheidsraad en het Trimbos-instituut.

In Gooi en Vechtstreek zijn de feitelijk en residentieel daklozen in het onderzoek betrokken. Om feitelijke en residentieel daklozen als zodanig in de registraties van de maatschappelijke opvang te herkennen is een ondergrens van een verblijf van tien nachten per jaar in een voorziening gehanteerd, om te voorkomen dat personen ten onrechte tot de doelgroep worden gerekend.⁴ In matrix 1.2 staan de toegepaste definities weergegeven.

⁴ Onze ervaring leert dat een deel van de geregistreerden in de bestanden van voorzieningen daar slechts één tot enkele nachten heeft doorgebracht. Er wordt dan ook voor gekozen om alleen diegenen in de omvangschattingen mee te nemen die tien nachten of langer per jaar in een voorziening hebben doorgebracht. Hiervoor wordt gekozen omdat van deze personen mag worden verondersteld dat zij daadwerkelijk dakloos zijn. Personen die minder dan tien nachten per jaar hebben doorgebracht in een voorziening hoeven niet per definitie dakloos te zijn, het zou hierbij kunnen gaan om thuislozen of om personen in een (tijdelijke) crisissituatie. Wanneer zij wel worden meegenomen, dan leidt dat tot een overschatting van het aantal daklozen.

Matrix 1.2 Werkdefinities feitelijk daklozen en residentieel daklozen

Doelgroep	Werkdefinitie
Feitelijk daklozen	Personen die: <ul style="list-style-type: none"> ◆ voor hun overnachting vooral zijn aangewezen op straat, en/of ◆ zijn aangewezen op een kortdurend verblijf (minimaal tien nachten per jaar) in laagdrempelige opvangvoorzieningen (De Cocon) slapen, en/of ◆ tijdelijk (op niet structurele basis) een onderkomen vinden bij familie, vrienden of kennissen
Residentieel daklozen	Personen die: <ul style="list-style-type: none"> ◆ een min of meer permanente verblijfplaats hebben in woonvoorzieningen (De Vluchtheuvel) en pensions (De Cocon) binnen en buiten de maatschappelijke opvang.

Wanneer de doelgroep vanuit het oogpunt van de aanwezige voorzieningen wordt gezien, dan behoren bewoners van het sociaal pension in De Cocon en bewoners van De Vluchtheuvel tot de residentieel daklozen en degenen die overnachten in de nachtopvang van De Cocon tot de feitelijk daklozen. Ook degenen die op straat, in kraakpanden of (op niet-structurele basis) bij vrienden of kennissen slapen behoren tot de feitelijk daklozen. Personen die overdag in de inloop van De Cocon, het Leger des Heils of De Wording komen, maar wel over een eigen woonruimte beschikken (de thuislozen), behoren niet tot de doelgroep van het onderzoek in Gooi en Vechtstreek.

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de zogenoemde gelegenheidsstructuur geschetst. Dit betekent dat een beschrijving wordt gegeven van de aanwezige voorzieningen voor daklozen in Gooi en Vechtstreek, evenals de overige vindplaatsen. Hoofdstuk 3 gaat nader in op de bij de instellingen geregistreerde daklozen. Tevens komt de overlap tussen de verschillende instellingen aan bod. Hoofdstuk 4 geeft vervolgens nader inzicht in de ervaringen en belevingen van de leden van de doelgroep zelf. Er wordt daarbij een onderverdeling gemaakt naar de diverse leefgebieden, zoals het middelengebruik, inkomsten en sociale contacten. In hoofdstuk 5 ten slotte worden de samenvatting en de belangrijkste conclusies gepresenteerd van het onderzoek naar de aard en omvang van de daklozen in Gooi en Vechtstreek.

2. GELEGENHEIDSTRUCTUUR

In dit hoofdstuk worden de in Gooi en Vechtstreek aanwezige instellingen en voorzieningen behandeld. Naast de voorzieningen worden ook overige locaties beschreven waar leden van de doelgroep (kunnen) worden aangetroffen. De gebruikte informatie voor deze beschrijvingen is afkomstig van gesprekken met sleutelinformanten, de leden van de doelgroep en de observaties die hebben plaatsgevonden tijdens het veldwerk.

2.1 Verblijfsvoorzieningen

In deze paragraaf worden de voorzieningen voor dag- en nachtopvang en voor beschermd en begeleid wonen beschreven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen geïndiceerde voorzieningen (ook wel verblijfsvoorzieningen genoemd) en laagdrempelige voorzieningen, zoals dagopvang en passantenverblijf. De voornaamste aanbieder van verblijfsvoorzieningen is RIBW Gooi en Vechtstreek, waaronder De Cocon, De Vluchtheuvel en Kamers met Kansen vallen. Andere voorzieningen die in deze paragraaf aan de orde komen zijn: Alleen Samen (Leger des Heils); begeleid wonen van Jellinek-Mentrum; De Wording; de inloop van het Leger des Heils; en Inloophuis 't Punt.

Geïndiceerde voorzieningen

Hieronder worden de verblijfsvoorzieningen besproken waarin mensen kunnen worden opgenomen op basis van een zorgindicatie of intake.

De Vluchtheuvel

In Hilversum, ten zuiden van het centrum, is het opvangcentrum De Vluchtheuvel gevestigd. Het maakt deel uit van RIBW Gooi en Vechtstreek. De Vluchtheuvel is een opvangvoorziening die bedoeld is voor iedereen die in nood zit. Voorwaarde is wel dat de cliënt bereid is om mee te werken aan de verbetering van zijn of haar situatie en dat er geen actieve verslaving is. Er worden drie verblijfsvormen aangeboden: reguliere opname; crisisopvang; en begeleid wonen.

De opvang van De Vluchtheuvel telt in totaal 18 plaatsen. Twee daarvan zijn gereserveerd voor noodopvang, daarin kunnen mensen terecht die acuut een plek nodig hebben om in te verblijven. De overige 16 plaatsen (verdeeld over tien eenpersoonskamers en drie tweepersoonskamers) betreffen de reguliere opvang. De maximale verblijfsduur in de crisisopvang is officieel drie maanden, maar valt in de praktijk soms iets langer uit. Gemiddeld verblijven bewoners zes tot acht weken in De Vluchtheuvel. Van bewoners van de opvang wordt verwacht dat zij zich actief opstellen in het geboden hulptraject. Aan het einde van hun verblijf in de opvang hebben zij normaal gesproken enige structuur in hun leven hervonden. De meerderheid van de bewoners heeft psychiatrische problemen. Om in de Vluchtheuvel te mogen verblijven is de voorwaarde dat de psychiatrische problematiek behandelbaar is. De cliënt moet in de groep passen en de regels volgen. De beoordeling van de geschiktheid vindt plaats bij de intake.

De nieuwbouw van De Cocon, naast de locatie van De Vluchtheuvel gelegen, zal in de nabije toekomst de noodopvang gaan huisvesten. Deze opvang zal dan ook onder de verantwoordelijkheid van De Cocon komen te vallen. Het aantal plaatsen wordt uitgebreid naar vijf.

In de reguliere opvang neemt De Vluchtheuvel jaarlijks circa 90 cliënten op. In 2006 hebben in totaal 103 verschillende personen in de reguliere opvang verbleven.¹ Voor dit type opvang wordt niet met wachtlijsten gewerkt. Cliënten nemen contact op en kunnen meteen terecht indien er plek is. Is er geen ruimte, dan zal een cliënt uitwijken naar een andere opvanginstelling. Minder dan de helft van de cliënten van De Vluchtheuvel komt uit Gooi en Vechtstreek. In de administratie van de instelling is voor cliënten van jonger dan 25 jaar (exclusief kinderen die in gezinsverband zijn opgenomen) nagegaan uit welke regio ze afkomstig zijn. Het blijkt dat ongeveer een kwart van deze cliënten uit Gooi en Vechtstreek afkomstig is.²

De Vluchtheuvel heeft in 2006 105 personen in de noodopvang gehad. Een tental van deze personen is meermaals opgevangen. De verblijfsduur is standaard één nacht, maximaal drie nachten indien de noodsituatie zich in een weekend voordoet. In de noodopvang is het aandeel cliënten uit de regio groter. Van de cliënten jonger dan 25 (exclusief kinderen die in gezinsverband zijn opgenomen) komt circa twee vijfde uit Gooi en Vechtstreek. Volwassenen melden zich, vaker dan jongeren, zelf aan.

Drie eengezinswoningen in Hilversum-Noord zijn door De Vluchtheuvel in gebruik voor begeleid wonen. Elke woning biedt plaats aan drie personen. Cliënten mogen maximaal een jaar verblijven in een van deze woningen. De plaatsen zijn in principe niet geslachtgebonden, maar in de regel worden geen gemengde huizen gecreëerd.

Begeleid wonen De Cocon

De Cocon is eveneens onderdeel van RIBW Gooi en Vechtstreek. De 24-uursopvang van De Cocon is samen met de nachtopvang gevestigd in het pand aan de oostrand van Hilversum. Er is ruimte voor tien bewoners. Bewoners hebben een eigen kamer en kunnen gebruik maken van gezamenlijke sanitaire - en keukenvoorzieningen. Naast de inpandige woonvoorziening beheert De Cocon ook enkele begeleid-wonenprojecten op locatie, in de nabijheid van de instelling. Verdeeld over vier dependances zijn er acht plaatsen. Voorts biedt De Cocon begeleid zelfstandig wonen (BZW) aan. Momenteel worden acht oud-bewoners van de 24-uursopvang en de dependances op hun eigen woonplek begeleid.

Doel van het begeleid wonen in de voorzieningen van De Cocon is het helpen van cliënten om structuur en regelmaat in hun levens aan te brengen. Cliënten kunnen meerdere jaren in de begeleid-wonenvoorzieningen blijven. De meesten zijn na verloop van enkele jaren (anderhalf tot vijf jaar) gereed om de voorziening te verlaten en zelfstandig te gaan wonen.

In de 24-uursopvang (het sociaal pension) zijn op dit moment alle cliënten man. Leeftijden variëren van 25 tot 60. Ongeveer een derde van de bewoners van De Cocon heeft een psychiatrische problematiek.

Om in aanmerking te komen voor een plek in een van de dependances moet een cliënt minimaal 18 jaar oud zijn, bekend zijn bij De Cocon en regelmatig kenbaar maken belangstelling te hebben voor het begeleid wonen. Geweld is een contra-indicatie. Momenteel is er een wachtlijst, waarop vier à vijf personen staan.

Bewoners van de dependances worden af en toe gecontroleerd, onder meer door middel van blaastesten. De afspraak is dat zij niet voor 15.00 uur drinken. Doen zij dat bij herhaling

---

¹ Dit aantal is inclusief personen die reeds in 2005 zijn opgenomen en inclusief kinderen.

² De opvang die De Vluchtheuvel biedt is bedoeld voor cliënten uit heel Nederland. In sommige gevallen is het voor cliënten juist raadzaam om weg te zijn uit de eigen omgeving. Het verschijnsel regiobinding, waarop in dit rapport wordt ingegaan, is hierbij dan ook niet van toepassing.

wel, dan is de uiterste consequentie dat ze worden weggestuurd. Om te mogen wonen op een van de locaties moet een eigen bijdrage van 300 euro per maand worden betaald. Vorig jaar zijn acht personen vertrokken uit de dependances.

Kamers met Kansen

Speciaal voor jongeren van 18 tot 27 jaar die woonbegeleiding nodig hebben is RIBW Gooi en Vechtstreek in 2007 gestart met het project Kamers met Kansen. De eerste woonvoorziening is begin september geopend in Weesp. Daar is in één pand ruimte voor 16 cliënten. Bewoners beschikken elk over een eigen kamer. Er is 24 uur per dag begeleiding aanwezig.

Jellinek-Mentrum begeleid wonen

Jellinek-Mentrum Gooi en Vechtstreek, de instelling die verantwoordelijk is voor de verslavingszorg, heeft in Hilversum twee panden waar begeleid wonen wordt aangeboden. Elk van de panden biedt plaats aan drie personen met een verslavingsachtergrond. Een derde pand, in Huizen, dat voorheen ook voor begeleid wonen werd gebruikt, is gesloten omdat bleek dat bewoners zich zonder permanent toezicht met ontoelaatbare praktijken gingen bezighouden. In de woningen in Hilversum worden cliënten voorbereid op zelfstandig wonen. De methodiek draait om leerbehoeften en vaardigheden. Cliënten wonen maximaal een jaar in een dergelijke woonvorm en betalen een woonvergoeding. Van de cliënten wordt verwacht dat ze zich inspannen voor het verkrijgen van eigen woonruimte. Ooit waren de huizen bedoeld voor woonbegeleiding van jongeren, maar inmiddels zijn er bewoners van alle leeftijden. Meestal zijn er alleen mannelijke bewoners; gemengd wonen wordt in de regel vermeden.

Alleen Samen

Het Leger des Heils heeft in Hilversum de voorziening Alleen Samen. De doelgroep van Alleen Samen bestaat uit (aanstaande) tienermoeders en minderjarige meisjes met een licht verstandelijke handicap. De voorziening heeft 11 plaatsen. Naast verblijf biedt Alleen Samen hulpverlening en training.

Laagdrempelige voorzieningen

Hieronder worden de verblijfsvoorzieningen besproken waar mensen terecht kunnen zonder te hoeven voldoen aan bijzondere voorwaarden.

Passantenverblijf De Cocon

De nachtopvang in De Cocon, in hetzelfde pand gevestigd als het sociaal pension in Hilversum, biedt plaats aan 14 personen, tien mannen en vier vrouwen. Ze zijn verplicht zich gedurende de dag telefonisch aan te melden. Vanaf 16.30 uur kunnen ze vervolgens terecht in De Cocon. Er is van 's ochtends 8.15 tot 's avonds 22.30 uur personeel aanwezig. Er is standaard één medewerker voor de bewoners en één voor de passanten. 's Nachts is er bewaking.

Het passantenverblijf van De Cocon zit regelmatig vol. Drie kwart van het jaar zijn er afwijzingen, meestal drie à vier per avond. Passanten mogen sinds begin 2007 maximaal 25 nachten per maand in De Cocon verblijven. Zes van de 14 plekken worden door semi-vaste bewoners opgevuld. Deze personen verblijven de overige nachten bijvoorbeeld in Utrecht of Amersfoort, bij bekenden of op straat.

In de Cocon verblijven enkele zorgmijders met enige regelmaat als passant. De voorziening die De Cocon voor deze groep heeft getroffen is het beschikbaar stellen van een kast, waarin de zorgmijders hun kleren en vondsten kunnen bewaren. Ook verloopt de betaling

van hun zwerversuitkering via de kas – ze ontvangen die in delen. Het blijkt een goed middel om te zorgen dat ze nu en dan naar De Cocon komen en zodoende in beeld blijven.

De Cocon is bezig met de voorbereidingen voor een verhuizing naar een nieuwe locatie, aanpalend aan De Vluchtheuvel. In de nieuwbouw heeft De Cocon 12 plaatsen voor passanten, twee minder dan in het huidige pand. Daar staat een toename van 14 plaatsen in het sociaal pension tegenover. Er zal wel worden vastgehouden aan de huidige werkwijze en criteria.

Dagopvang De Cocon

Tussen 9.00 en 13.00 uur is De Cocon geopend voor iedereen. Ook daklozen die geen gebruik maken van de nachtopvang of 24-uursopvang kunnen dan in het pand terecht. Drie ochtenden per week houdt de Sociale Dienst loket in De Cocon. Dat zorgt voor een toename in de aanloop, tot maximaal 60 à 70 personen. Een deel van de mensen met een postadres bij De Cocon bestaat uit 'bedhoppers', daklozen die regelmatig wisselen van slaappleaats.

De Wording

In het centrum van Hilversum is inloophuis De Wording gevestigd. Het inloophuis is een open huis voor dakloze en eenzame mensen. De Wording wordt gefinancierd door particulieren, diverse kerkelijke gemeentes en andere organisaties. Voor de bezoekers is er gratis koffie, thee, brood en soep. Iedere donderdagavond is er een gratis warme maaltijd. De Wording is op weekdays geopend tussen 14.00 uur en 17.00 uur en tussen 19.00 uur en 22.00 uur. Op zaterdag is De Wording geopend tussen 14.00 uur en 17.00 uur en op zondag tussen 12.00 uur en 14.00 uur. Gemiddeld komen er 15 tot 20 bezoekers op een dag. De groepssamenstelling verschilt per dag. De donderdagavond is het drukst bezocht. Een groot deel van de bezoekers bestaat uit eenzame oudere mensen die voor sociale contacten naar het inloophuis komen. Daarnaast komen er personen met een verslavingsproblematiek die wel over een (tijdelijke) woning beschikken. Een andere groep heeft geen woning en slaapt in het passantenverblijf van De Cocon, waar ze zich om 16.30 uur kunnen melden. In de avonden zijn er enkele dakloze zorgmijders aanwezig in De Wording. Het gaat om ongeveer zes personen die in het bos slapen in een tentje, in een zelfgemaakte hut of op andere plekken in de openbare ruimte. Deze daklozen zijn overigens niet elke dag aanwezig in het inloophuis.

Inloop Leger des Heils

Het Leger des Heils heeft een inloop in het centrum van Hilversum. Het open huis is niet ingesteld op de ontvangst van dak- en thuislozen. Deze groep wordt doorgestuurd naar De Wording, soms nadat ze een kop koffie hebben gehad. Maandag tot en met donderdag is er tussen 12.00 en 14.00 uur de mogelijkheid om koffie te drinken en te lunchen voor een kleine bijdrage. Op dinsdag wordt een driegangen maaltijd aangeboden voor €4,50 waarbij slechts een enkele keer een dakloze aanwezig is.

Inloophuis 't Punt

Inloophuis 't Punt in Huizen is een plek voor personen die behoefte hebben aan huiselijkheid, bestaande uit een kop koffie en een luisterend oor. Het maakt onderdeel uit van de Protestantse gemeente in Huizen. Iedere zondag, maandag, woensdag en vrijdag van 14.00 tot 17.00 uur is het inloophuis geopend. Tevens wordt eens per week een warme maaltijd geserveerd. Er zijn nauwelijks tot geen daklozen die van deze voorziening gebruik maken. De Protestantse gemeente biedt overigens ook noodopvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers.

2.2 Zorg en hulpverlening

Instellingen waar daklozen terecht kunnen voor zorg en hulpverlening worden in deze paragraaf besproken. Achtereenvolgens komen de verslavingszorg, de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), het maatschappelijk werk en Vangnet en Advies aan bod.

Jellinek-Mentrum

De verslavingszorg in Gooi en Vechtstreek wordt verzorgd door Jellinek-Mentrum.³ Er is één vestiging in de regio, die is in het centrum van Hilversum. Daarnaast worden spreekuren gehouden in de regio (Huizen, Bussum). Het zorgaanbod beslaat een breed terrein en is zowel op preventie als op het herkrijgen van beheersing van het gebruik gericht. Ongeveer de helft van de inspanningen van Jellinek-Mentrum Gooi en Vechtstreek is gericht op geprotocolleerde vormen van hulpverlening, inclusief partnerbegeleiding. De andere helft van de inspanningen heeft betrekking op psychosociale begeleiding. Daarnaast worden de volgende vormen van zorg en hulpverlening aangeboden: methadonverstrekking; medische begeleiding door een verslavingsarts; outreachende zorg; woonbegeleiding; inkomensbeheer; ouder/partnergroepen; een vrouwengroep; dagbehandeling; en vroegtijdige behandeling van jongeren die cannabis gebruiken.

In de verslavingszorg wordt geen onderscheid gemaakt naar herkomst. Cliënten mogen overal vandaan komen. Daklozen vormen in de praktijk van de hulpverlening dan ook geen aparte categorie met een specifiek behandelaanbod. Bekend is dat een deel van de cliënten frequent van woonsituatie wisselt. Voor het outreachend werk is dat een complicatie: vanwege de beperkte capaciteit is men al 'blij' dat degenen met een bekende woon/verblijfplaats kunnen worden bereikt. Van degenen die geen vaste woon- of verblijfplaats hebben is het merendeel in behandeling voor alcoholproblemen, meestal is er sprake van polygebruik. Het gaat om ongeveer 30 personen. Daarbij zijn ook cliënten met psycho-pathologische klachten.

Van cliënten wordt nagegaan of ze bekend zijn bij Symfora-GGZ. Nu met Mentrum is gefuseerd kan Jellinek-Mentrum preciezer met diagnostische vragen en mogelijk met meer specifieke behandeling bezig.

Cliënten worden in principe niet geweigerd. Alleen bij gebruik van of dreigen met geweld, het intimideren van medebewoners (in begeleide woonvorm) of het herhaaldelijk niet nakomen van afspraken worden behandeltrajecten opgeschort. Ook kan geen zorg worden geboden aan mensen die onvoldoende cognitieve vaardigheden hebben om afspraken te kunnen uitvoeren en die geen externe begeleider hebben. Daarnaast komt het incidenteel voor dat een asielzoeker niet kan worden geholpen omdat er voor diens taal geen tolk voorhanden is.

Symfora

Tot voor kort was Symfora in Gooi en Vechtstreek de enige aanbieder van geestelijke gezondheidszorg. Inmiddels werkt ook Jellinek-Mentrum aan de ontwikkeling van vormen van GGZ. Symfora, onderdeel van de Symfora-groep, heeft in Gooi en Vechtstreek diverse vestigingen, in Hilversum en in Laren. Naast centra voor jongeren- en ouderenpsychiatrie is er in Hilversum De Rembrandthof, waar kortdurende behandelingen worden geboden aan mensen met ernstige psychiatrische problemen in de leeftijd van 18 tot 65 jaar. De

---

³ Jellinek, de verslavingszorginstelling voor Noord-Holland, is in januari 2007 gefuseerd met Mentrum, GGZ-aanbieder in Amsterdam en omstreken. De nieuwe organisatie gaat verslavingszorg en geestelijke gezondheidszorg aanbieden, alsmede combinaties van beide.

Rembrandthof biedt de volgende vormen van behandeling aan, alle uitsluitend na doorverwijzing door een huisarts: ambulante behandeling; deeltijdbehandeling; en opname in de kliniek (maximaal een jaar). Naast een behandelingsaanbod heeft De Rembrandthof ook een preventief aanbod in de vorm van cursussen. Voor langdurende behandelingen kunnen patiënten terecht bij De Mauritzhof. In Hilversum wordt opnamevervangende deeltijdbehandeling en ambulante zorg gegeven. De intramurale voorziening van De Mauritzhof is in Amersfoort gevestigd.

In Laren heeft Symfora de locaties Julianaoord en Prins Hendriksoord. Julianaoord is een centrum voor neuropsychiatrie (onder meer het syndroom van Korsakov). Er zijn 67 klinische plaatsen, bestemd voor diagnostiek en behandeling. Prins Hendriksoord is tevens een herstellingsoord voor psycho-sociale problematiek met 35 klinische plaatsen.

Symfora biedt voorts in Hilversum dagactiviteiten voor psychiatrische patiënten. Deze vinden plaats in het DAC (dagactiviteitencentrum). Vanuit die vestiging worden eveneens de activiteiten in het kader van Werkervarings- en Scholingsprojecten voor (ex) Psychiatrische Patiënten (Wespp) gecoördineerd. Symfora is voorts samen met Versa dit jaar het activeringsproject Zin! gestart.

Versa

Het maatschappelijk werk in Gooi en Vechtstreek wordt geleverd door Versa. Het aanbod van Versa ten behoeve van daklozen bestaat uit: informatie en advies; beperkte schuldhelpverlening; motiveren; bemiddeling; en omgaan met instanties. De afdeling sociaal raadslieden biedt hulp bij het invullen van formulieren en het aanvragen van vergoedingen en kwijtschelding. Versa heeft in alle gemeenten in de regio een spreekuurpost van het algemeen maatschappelijk werk. Hier kunnen ook daklozen terecht voor bovengenoemde hulp. Daarnaast is er tijdens kantooruren een bureaudienst.

Zin! is een pilotproject dat door Symfora in samenwerking met onder andere SIS/Versa wordt uitgevoerd. De doelstelling is het activeren van mensen die in een sociaal isolement zitten of dreigen te komen. Dit zijn doorgaans mensen met ernstige psychische belemmeringen. Cliënten worden ondersteund bij deelname aan of volhouden van zinvolle activiteiten of bij het gebruik maken van zorg. Werving van de doelgroep gebeurt onder andere vanuit de Cocon en het Centrum voor Werk en Inkomen.

Vangnet en Advies

Door GGD Gooi & Vechtstreek wordt de Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) in de regio gecoördineerd. Daarvoor is een samenwerkingsstructuur gecreëerd met de naam 'Vangnet en Advies'. De instellingen die naast de GGD vertegenwoordigd zijn in Vangnet en Advies zijn RIBW Gooi en Vechtstreek, Jellinek-Mentrum, Versa en Symfora. Binnen de samenwerking vindt onder meer een casuoverleg plaats.

Door Vangnet en Advies zijn in 2006 in totaal 309 nieuwe aanmeldingen/trajecten gestart. Bijna drie kwart daarvan betreft outreachende contacten. Bij 284 cliënten was sprake van vervuiling, verwaarlozing, overlast, financiële-, verslaving- en psychiatrische problematiek, of een combinatie hiervan. De cliënten waar Vangnet en Advies mee te maken krijgt, hebben in de meeste situaties complexe problematiek. De belangrijkste hoofdreden voor aanmelding is financiële problematiek (110 aanmeldingen). Psychische problematiek komt 24 keer voor als hoofdreden. Bij een kwart van de afgesloten trajecten (64 van de 269) heeft een verwijzing naar een reguliere hulp- en/of dienstverlenende instelling plaatsgevonden.

Met Vangnet en Advies levert de GGD ook medische zorg. Eén onderdeel daarvan is het medisch spreekuur in De Cocon dat elke week een uur plaatsvindt voor onverzekerden. In

2006 hebben ongeveer 35 personen hiervan gebruik gemaakt. Dit betreft voornamelijk daklozen, soms illegalen of personen uit de krakersbeweging. Over het algemeen zijn het mannen. De leeftijd ligt meestal tussen de 40 en de 60 jaar. Verder is de GGD verantwoordelijk voor de forensisch arts, die medische hulp verleent aan personen die in politiebewaring verblijven. Ook hieronder bevinden zich daklozen.

2.3 Overige voorzieningen

Voorzieningen die iets anders betreffen dan verblijf en hulpverlening worden in deze paragraaf besproken. Er is aandacht voor het spreekuur van de Sociale Dienst en de activiteiten van Pak Aan.

Sociale Dienst

Daklozen kunnen zich inschrijven bij de gemeente Hilversum en daarbij De Cocon als postadres opgeven. Degenen die geen andere bronnen van inkomsten hebben, zijn uitkeringsgerechtigd. Voor het aanvragen en verkrijgen van een uitkering, maar ook voor het treffen van regelingen en het verkrijgen van advies houdt de Sociale Dienst van de gemeente Hilversum driemaal per week spreekuur in De Cocon. Een vaste ambtenaar is daar op maandag, donderdag en vrijdag aanwezig tussen 9.00 en 11.00 uur 's ochtends.

Pak Aan

Vrij recent heeft het project Pak Aan vorm gekregen. Pak Aan is een initiatief van de Cliëntenraad van RIBW Gooi en Vechtstreek en Zorgbelang. Pak Aan biedt dagbesteding voor daklozen aan. In het afgelopen jaar is het aanbod met verscheidene projecten uitgebreid. Momenteel lopen bij Pak Aan de volgende projecten: houtbewerking; tuinonderhoud; straatreiniging; koken; kerstkaarten maken; en DVD-productie. De activiteiten nemen over het algemeen een dagdeel in beslag, meestal de middag.

Per project kunnen tussen zes en 12 daklozen deelnemen. Pak Aan is cliëntgestuurd. Daklozen moeten zich per dag vooraf aanmelden voor deelname. Dat gebeurt alleen op eigen initiatief; er wordt niet met (door)verwijzingen gewerkt. Deelnemers ontvangen een vaste vergoeding voor het werk (7,50 euro per keer). Bij iedere vijfde deelname ontvangen ze het dubbele bedrag bij wijze van aanmoedigingsbonus.

Naast de werkprojecten organiseert Pak Aan wekelijks een uur sport voor daklozen. Dit vindt plaats in de sportfaciliteit tegenover De Cocon.

2.4 Samenwerking en ontwikkelingen

In deze paragraaf worden de bevindingen vermeld die betrekking hebben op de samenwerking tussen verschillende instellingen, zowel op het gebied van preventie als op het gebied van hulpverlening. Daarnaast wordt stilgestaan bij ontwikkelingen die zich met betrekking tot daklozen in Gooi en Vechtstreek voordoen.

Preventie

Een belangrijke oorzaak van dakloosheid zijn gedwongen huisuitzettingen. In Gooi en Vechtstreek is daarom preventief beleid ontwikkeld, het tweede-kansbeleid, dat wordt ingezet als de bemoeienis van Vangnet en Advies niet tot het gewenste resultaat heeft geleid. Het tweede-kansbeleid wordt sinds februari 2006 toegepast. Doel van dit beleid is het voorkomen van huisuitzettingen van personen die kampen met meervoudige

problematiek of zorgmijndend gedrag vertonen. Daarmee kunnen in een deel van de gevallen personen worden behoed voor dakloosheid.

In de praktijk worden mensen wie een huisuitzetting boven het hoofd hangt wegens huurachterstand en/of overlast, willen zij de uitzetting voorkomen, gedwongen hulpverlening te accepteren voor een periode van twee jaar. Onder die voorwaarde zijn woningcorporaties bereid om de uitzetting op te schorten. De bewoners in kwestie tekenen in dat geval een huur-begeleidingscontract, waarmee ze aan de gemaakte afspraken (kunnen) worden gehouden.

Ten behoeve van het tweede-kansbeleid is een convenant opgesteld. De deelnemende partijen verplichten zich daarmee om met voorrang hulp te verlenen aan personen in het tweede-kansbeleid. Naast de woningcorporaties in Gooi en Vechtstreek, hebben de GGD, Jellinek-Mentrum, Leger des Heils, MEE, Philadelphia, politie, RIBW Gooi en Vechtstreek, Sherpa, Stadsbank Midden-Nederland, Symfora, Thuiszorg Gooi en Vechtstreek en Versa het convenant ondertekend. De coördinator tweede-kansbeleid ziet erop toe dat de hulpverlening en de samenwerking adequaat verlopen.

In 2006 zijn 20 trajecten gestart binnen het tweede-kansbeleid, daarnaast zitten er aan het einde van dat jaar zeven cliënten in het voortraject. In de meeste trajecten is er sprake van huurschulden, soms in combinatie met overlast. Huizen en Hilversum zijn de gemeenten met de meeste trajecten. De voornaamste problematiek bij de personen van wie het traject is gestart, betreft grote schulden. Ook is er in een deel van de gevallen sprake van verslavingsproblematiek en/of psychiatrische problemen. De problematiek is tamelijk divers: de (hoofd)hulpverleningsinstelling met de meeste trajecten, Jellinek-Mentrum, beheert een kwart van de trajecten. Op 20 trajecten worden acht verschillende instellingen ingezet als hoofdhelpverlener.

Het aantal huisuitzettingen in Gooi en Vechtstreek in 2006 bedraagt 52. Een jaar eerder waren er 109 uitzettingen. De daling is vermoedelijk mede te danken aan het tweede-kansbeleid. Overigens kan het aantal huisuitzettingen niet rechtstreeks worden gerelateerd aan (ontwikkelingen in) het aantal daklozen in de regio. Het is met andere woorden niet zo dat alle uitgezette personen in het daklozencircuit terecht komen.

Samenwerking in hulpverlening

Al genoemd is de samenwerking tussen De Cocon en de Sociale Dienst, resulterend in het spreekuur van de dienst in De Cocon, driemaal per week. Medewerkers van De Cocon ondersteunen het werk van de Sociale Dienst voorts door de behoeften van daklozen te signaleren, zodat de dienst daar op in kan springen. Ook kan de instelling een rol spelen in de verstrekking van de uitkering aan daklozen. Naast de Sociale Dienst biedt ook Vangnet en Advies hulpverlening aan in De Cocon. Dit betreft het wekelijkse medisch spreekuur door een verpleegkundige van de GGD.

In het reeds beschreven project Zin! werken Versa, Symfora en de Sociale Dienst samen. Op het gebied van de OGGZ wordt door (bijna) alle hulpverleningsinstellingen in Gooi en Vechtstreek samengewerkt in Vangnet en Advies. Ook die samenwerking staat reeds beschreven in paragraaf 2.2.

Er vindt in toenemende mate samenwerking plaats tussen de hulpverleningsinstellingen en de woningcorporaties, hoewel de samenwerking niet met alle woningcorporaties even goed verloopt. Versa heeft er profijt van in Hilversum een pand te delen met Dudok Wonen. Dit bevordert een constructieve samenwerking.

Overleg

Het Platform Maatschappelijke Zorg is opgericht om te voorkomen dat de diverse instellingen langs elkaar heen werken. Het is opgericht naar aanleiding van knelpunten in Gooi en Vechtstreek. In het overleg, dat wordt voorgezeten door de verantwoordelijk wethouder van de gemeente Hilversum, vindt afstemming plaats tussen hulpverleningsinstellingen (onderling) en politie.

Ontwikkelingen

De daklozenpopulatie in Gooi en Vechtstreek is tamelijk stabiel, afgaande op de interviews met sleutelinformanten. Zowel in aard als in omvang worden weinig verschuivingen opgemerkt. Wel wordt door verschillende respondenten opgemerkt dat het aandeel daklozen met een harddrugsverslaving lijkt af te nemen.

Landelijk is er recent aandacht gekomen en hier en daar ophef ontstaan over het criterium van regiobinding, dat diverse gemeenten (willen gaan) hanteren bij de acceptatie van daklozen in hun instellingen. De meeste sleutelinformanten geven aan dat in Hilversum en omgeving nog weinig gevolgen merkbaar zijn van een strenger beleid in nabijgelegen grote steden. Sommige daklozen merken wel iets van verscherpte criteria en verwijzen naar het nieuwe 'winterregime' van de opvang in Amersfoort. Daar gelden verruimde regels voor verblijf, maar die zijn alleen van toepassing voor de Amersfoortse daklozen. Daklozen die uit andere steden komen hebben daardoor minder kans op een overnachtingsplek.

2.5 Vindplaatsen

Naast de reguliere voorzieningen is tijdens het veldwerk ook op andere plekken gezocht naar personen uit de doelgroepen. Hierbij zijn onder meer verschillende locaties op straat, verschillende openbare ruimten en bosgebieden bezocht.

Bebouwde kom Hilversum

Binnen de bebouwde kom van Hilversum zijn diverse plekken bezocht.

Centrum

In het centrum zijn leden van de doelgroep in tegenstelling tot verschillende andere steden in Nederland niet duidelijk in het straatbeeld aanwezig. In het centrum zijn tijdens het veldwerk wel enkele leden van de doelgroepen aangetroffen. Uit gesprekken met leden van de doelgroep blijkt dat de leeszalen van de bibliotheek worden gebruikt door daklozen, waaronder enkele van onze respondenten.

Ook wordt een van de parkeergarages rond de binnenstad genoemd. Hier zou ook geslapen worden door daklozen. Tijdens het veldwerk zijn geen sporen van hun aanwezigheid gevonden.

Station

Op het station wordt op dit moment nauwelijks rondgehangen door de doelgroep volgens een medewerker van de Nederlandse Spoorwegen. Eerder was het station in Hilversum een plek waar veel daklozen rondhingen. Dat er nu weinig daklozen worden aangetroffen, komt waarschijnlijk doordat het station in Hilversum weinig schuilplekken biedt in vergelijking met stations in andere steden. Er vinden bovendien forse verbouwingen plaats op het station, waardoor de stationshal geen aangename plaats is om te verblijven. De nieuwe tunnel biedt minder beschutting dan de oude, die afgesloten is. Tijdens de onderzoeksperiode zijn incidenteel wel enkele doelgroepleden aangetroffen op het station.

Sommige daklozen komen alleen op het station om daadwerkelijk van het openbaar vervoer gebruik te maken, enkelen gebruiken het station ook als verblijfplaats gedurende delen van de dag.

Particuliere woningen en kraakpanden

Er is een aantal kraakpanden in Hilversum. Naar aanleiding van tips van hulpverleners en doelgroepleden zelf zijn verschillende kraakpanden bezocht. Volgens enkele sleutelinformanten deelt een aantal harddrugverslaafden een woning in Hilversum-Oost. Aan de weg die sleutelinformanten noemen, is een aantal dichtgetimmerde huizen aangetroffen. Buurtbewoners melden echter dat deze woningen niet gekraakt zijn. In een andere woning aan deze weg, die niet gekraakt is, maar regulier bewoond, woont volgens sleutelinformanten een groep verslaafden. Leden van de doelgroep wijzen op een andere woning in Hilversum-Oost. Beide woningen zijn tijdens het veldwerk bezocht, maar konden niet worden betreden. Met bewoners van de panden heeft geen contact plaatsgevonden.

Portieken en schuurtjes

In Hilversum-Noord komt het voor dat zwervers in portieken slapen. Dat gebeurt in oude panden (jaren vijftig) waarvan de portiekdeuren niet goed zijn beveiligd. Uit gesprekken met hulpverleners blijkt verder dat er in het centrum van Hilversum een aantal tuinen is waar daklozen af en toe in een schuur slapen. De locaties van deze schuurtjes zijn niet achterhaald. Het gebruik ervan wordt overigens gedoogd door de tuinbezitters.

Parken

In het Dudokpark hangt regelmatig een groep alcoholverslaafden rond. De groep is groter naarmate de weersomstandigheden beter zijn. Tijdens het veldwerk, dat heeft plaatsgevonden in het najaar en in de winter, ging het om een kleine groep, die maximaal vier personen telde. Op sommige momenten verblijven ook personen buiten groepsverband in het park. Van de personen die er tijdens het veldwerk zijn aangetroffen, geven de meesten aan een (tijdelijke) woning te hebben. Deze personen kunnen daarom niet als daklozen worden beschouwd. Door respondenten wordt aangegeven dat (ook) in andere parken in Hilversum wel eens daklozen verblijven, bijvoorbeeld in de openbare ruimte rond de Oude Haven. Hier zijn tijdens het veldwerk geen leden van de doelgroep gesignaleerd.

Overig

In wijkwinkelcentra verblijven overdag soms daklozen. Tijdens het veldwerk is winkelcentrum Seinhorst bezocht op een doordeweekse middag. Daar verbleven op dat moment vier à vijf daklozen. Ook wordt bij een supermarkt aldaar de straatkrant verkocht. Ook bij een supermarkt aan de zuidrand van het centrum verblijven overdag soms daklozen, al dan niet om de straatkrant te verkopen.

In Hilversum verblijven enkele leden van de doelgroep in oude caravans. Ook huist een dakloze in een vouwcaravan, waarin soms meerdere leden van de doelgroep aanwezig zijn, zowel overdag als 's nachts. Ook woont minimaal één dakloze in een auto. Die is eveneens aangetroffen tijdens het veldwerk.

Bebouwde kom overige kernen

In Gooi en Vechtstreek verblijft het merendeel van de daklozen in Hilversum. In overige gemeenten in Gooi en Vechtstreek is er slechts sporadisch sprake van daklozen. De gemeente Bussum kent twee daklozen. Eén dakloze is al jaren in de gemeente aanwezig, de andere verslaafde dakloze is onlangs uit zijn huis gezet. Deze laatste is tijdens de onderzoeksperiode opgepakt door de politie en verblijft sindsdien in hechtenis. De plaatsen

waar deze personen zich doorgaans bevinden zijn verschillende pleinen in Bussum, het Groene Hart van Bussum en het monument aan de Burgermeester van Wettumweg in Naarden. Tijdens het veldwerk is in het centrum van Bussum één dakloze straatkrantverkoper gesignaleerd. Deze straatkrantverkoper, die gebrekkig Nederlands spreekt, maakt geen gebruik van voorzieningen in Gooi en Vechtstreek. Hij maakt gebruik van een nachtopvang in Amsterdam. Hij geeft aan dat er nog een dakloze straatkrantverkoper in Bussum is bij een winkelcentrum in Bussum-Zuid. Tijdens het veldwerk is op deze plaats niemand aangetroffen. Winkeliers geven aan dat er al enkele jaren een dakloze, die gebrekkig Nederlands spreekt, straatkranten verkoopt voor de ingang van de supermarkt. Aan de Burgemeester van Wettumweg in Naarden zijn tijdens het veldwerk geen daklozen waargenomen. Voorbijgangers geven aan nooit daklozen te signaleren op deze plaats.

Sleutelinformanten en leden van de doelgroep noemen ook Huizen als een gemeente waar daklozen verblijven. Meer specifiek zou het gaan om twee wijkwinkelcentra. Tijdens het veldwerk zijn in beide winkelcentra geen daklozen waargenomen. In het ene winkelcentrum wordt sinds een jaar geen straatkrant meer verkocht bij de ingang van de supermarkt. Winkeliers geven aan recent geen daklozen te hebben gezien. In het andere winkelcentrum wordt door winkelpersoneel nu en dan één persoon gezien, van wie verondersteld wordt dat deze dakloos is.

Buiten bebouwde kom

Ook buiten de bebouwde kom van Hilversum en andere plaatsen in Gooi en Vechtstreek heeft veldwerk plaatsgevonden.

Anna's Hoeve

Nabij De Cocon is het bosgebied van Anna's Hoeve een locatie waar veel leden van de doelgroep rondhangen. In gesprekken met doelgroepleden en hulpverleners wordt een specifieke plek genoemd waar leden van de doelgroep regelmatig samenkomen om bier en andere alcoholica te drinken. Af en toe wordt deze locatie gebruikt als overnachtingsplek. Tijdens het veldwerk zijn eenmaal drie leden van de doelgroep aangetroffen op deze plek. Bij een ander bezoek waren geen daklozen aanwezig en werd alleen afval (onder andere lege bierblikken) aangetroffen. Op diverse andere plekken in het bosgebied van Anna's Hoeve kunnen geregeld leden van de doelgroep worden aangetroffen. Sleutelinformanten en leden van de doelgroep bevestigen dit. Onder een viaduct op de Weg over Anna's Hoeve zijn 'sporen' (oude matrassen, lege bierblikken en restmateriaal van een klein vuur) aangetroffen waaruit blijkt dat deze locatie is gebruikt als overnachtingsplek. Uit de aangetroffen 'sporen' valt af te lezen dat de laatste keer dat deze overnachtingslocatie is gebruikt waarschijnlijk een paar maanden geleden is.

Het terrein van een verlaten paviljoen aan de Weg over Anna's Hoeve is eveneens bezocht. Uit de aangetroffen 'sporen' (oude matrassen, oude kleding en lege bierblikjes) blijkt indirect dat deze locatie is gebruikt als overnachtingsplek. Op basis van de waarnemingen wordt verondersteld dat de locatie het afgelopen half jaar waarschijnlijk niet als overnachtingsplek is gebruikt. Verder is waargenomen dat leden van de doelgroep zich aan de zuidrand van het gebied in het bos ophouden. Door leden van de doelgroep wordt gewezen op de oevers van het Wasmeer.

Bosgebieden en overige slaapplekken

Uit gesprekken met leden van de doelgroep is gebleken dat enkele daklozen in het bos slapen. Deze locaties worden echter niet altijd prijsgegeven. Naar aanleiding van tips van hulpverleners en doelgroepleden zelf zijn verschillende potentiële overnachtingslocaties van

leden van de doelgroep buiten de bebouwde kom bezocht. Een van de respondenten overnacht af en toe enkele nachten in een tentje bij een kampeerpaal waar drie dagen gratis mag worden gekampeerd. Andere leden van de doelgroep maken geen gebruik van deze overnachtingsplek.

Op een begraafplaats is een respondent aangetroffen. Daarnaast wordt door verschillende doelgroepleden gesproken over tentjes langs het spoor. Langs de spoorlijn tussen Hilversum en Bussum is tijdens het veldwerk inderdaad een aantal tentjes aangetroffen. In de vroege ochtend waren tijdens een van de veldwerkdagen de bewoners van deze slaapplek reeds vertrokken. De tentjes waren omzaaid met lege bierblikken en ander afval. Verderop langs het spoor lag onder een dikke conifeer een aantal lege bierblikken. Langs de spoorlijn tussen Hilversum en Utrecht staat volgens hulpverleners ook een aantal tentjes.

Bunker bij het vliegveld

In februari 2007 was er veel media-aandacht voor een zwerver die al drie jaar in de bunker nabij vliegveld Hilversum woonde. Na klachten van buurtbewoners is de bunker volgegooid met zand. Tijdens het veldwerk is aan de achterkant van een tweede nabijgelegen bunker een opening aangetroffen die net groot genoeg is om doorheen te kruipen. Er zijn geen personen aangetroffen. Uit de aangetroffen 'sporen' blijkt indirect dat deze locatie niet (meer) wordt gebruikt als overnachtingsplek. Er stond op het moment van bezoeken een laagje water in de bunker.

3. OMVANG

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van registratiegegevens aandacht besteed aan de omvang van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de gegevens die door de betrokken instellingen en organisaties zijn aangeleverd. Allereerst wordt ingegaan op de achtergrondkenmerken van de personen uit de gegevens van de betrokken instellingen, te weten RIBW, de politie, Jellinek-Mentrum, de GGD, Sociale dienst en Versa. Vervolgens wordt een overzicht van de overlap tussen de verschillende bestanden gegeven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met omvangsschattingen van de doelgroep en een vergelijking met de situatie in andere gemeenten in Nederland. In bijlage 1 wordt uitgebreider op de ontvangen gegevens van de instellingen ingegaan.

3.1 Achtergrondkenmerken

Uit de ontvangen registratiegegevens zijn voor de afzonderlijke bestanden onder meer enkele achtergrondkenmerken af te leiden. Voor het onderzoek zijn de gegevens over het gehele kalenderjaar 2006 opgevraagd en verkregen bij diverse instellingen. In tabel 3.1 is te zien dat er tussen de verschillende instellingen duidelijke verschillen bestaan in het aantal bekende daklozen, alsmede in de verdeling van leeftijd en geslacht. Verder blijkt dat de absolute aantallen daklozen in registraties vrij gering zijn, met uitzondering van De Vluchtheuvel.

Tabel 3.1 Aantallen en kenmerken geregistreerden in de verkregen bestanden, 2006

	2006			
	Aantal	Gem. Leeftijd	% man	% niet elders bekend
RIBW(Cocon): nachtopvang (< 10 nachten)	35 ¹	38	82	63
RIBW(Cocon): nachtopvang (10 tot 60 nachten)	35 ²	47	88	80
RIBW(Cocon): nachtopvang (> 60 nachten)	13 ³	55	88	62
RIBW (Cocon): sociaal pension	22	47	n.b.	77
RIBW: De Vluchtheuvel (reguliere opvang)	102	26	52	70
RIBW: De Vluchtheuvel (noodopvang)	106	28	55	70
Politie	8	40	n.b.	25
Jellinek-Mentrum	34	32	85	41
GGD	34	40	97	85
Sociale dienst	59	42	n.b.	68
Sociale dienst (> 6 maanden)	38	43	n.b.	61
Versa	23	32	83	70

¹ Vier tiende (35 van de 88) van de bezoekers (< 10 nachten) is goed geregistreerd.

² Zes tiende (35 van de 60) van de bezoekers (10 tot 60 nachten) is goed geregistreerd.

³ Drie kwart (13 van de 17) van de bezoekers (> 60 nachten) is goed geregistreerd.

Het aantal passanten in de nachtopvang van De Cocon is groter dan in bovenstaande tabel staat vermeld. De registraties van passanten zijn vaak niet volledig. Geboortedata zijn vaak niet vermeld. Van het aantal bezoekers dat meer dan 60 nachten heeft overnacht in de nachtopvang is drie kwart (13 van de 17) goed geregistreerd. Van het aantal bezoekers dat tussen de 10 en 60 nachten heeft geslapen in de nachtopvang is zes tiende (35 van de 60) goed geregistreerd. Van het aantal passanten dat minder dan tien nachten heeft overnacht in de nachtopvang is vier tiende goed geregistreerd (35 van de 88). Medio 2007 is de cliëntregistratie gedigitaliseerd. De verwachting is dat vanaf heden van meer bezoekers de gegevens bekend zijn. Het grote aantal personen in De Vluchtheuvel kan enigszins misleidend werken. Gezien de aard van de voorziening (nood- en crisisopvang) en het landelijke netwerk waarin het functioneert, is het aannemelijk dat de instelling te maken heeft met veel daklozen die niet uit Gooi en Vechtstreek afkomstig zijn. Dat blijkt ook uit een verkenning van een deel van de registratie: minder dan de helft van de cliënten is afkomstig uit de regio. Overigens worden de daklozen die verblijven in De Vluchtheuvel tijdens de onderzoeksperiode wel als Gooise daklozen beschouwd.

De gemiddelde leeftijd van de daklozen in de registraties van De Vluchtheuvel ligt vergeleken met de meeste andere instellingen laag, zowel die van de reguliere opvang als die van de noodopvang. Ook bij Jellinek-Mentrum en Versa zijn de daklozen in de registraties relatief jonger dan gemiddeld. In de registraties van zowel de GGD, de politie, de Sociale Dienst en de nachtopvang van De Cocon (tot tien nachten) ligt de gemiddelde leeftijd op ongeveer 40 jaar. Naarmate het aantal verbleven nachten in de nachtopvang van De Cocon toeneemt, neemt ook de gemiddelde leeftijd toe. De daklozen, die meer dan 60 nachten in de nachtopvang verbleven in 2006, waren gemiddeld 55 jaar oud.

Alleen in De Vluchtheuvel is er geen sprake van een sterke oververtegenwoordiging van mannelijke daklozen. Opnieuw kan worden opgemerkt dat dit te maken heeft met de aard van de voorziening, die haar onder meer geschikt maakt voor de opvang van moeders met kinderen en slachtoffers van huiselijk geweld. In de registraties van de overige instellingen is minimaal drie kwart van de daklozen man. Van de politie zijn geen gegevens over geslacht ontvangen.

Nagegaan is ook hoeveel van de daklozen in registraties van meerdere instellingen terugkomen. Van de cliënten van Jellinek-Mentrum is dat de helft, van alle andere instellingen is het merendeel van de geregistreerde daklozen niet elders bekend. De overlap van registratiebestanden wordt verder belicht in paragraaf 3.2.

3.2 Overlap

De door de instellingen verstrekte gegevens zijn met elkaar gekoppeld en verwerkt in één geanonimiseerd databestand. Personen die meerdere keren voorkomen zijn verwijderd. Wat overblijft is een geanonimiseerd bestand met unieke personen en de contacten die zij hebben met de aanwezige instellingen. In totaal gaat het in 2006 om 385 unieke personen. In tabel 3.2 is weergegeven hoeveel personen bij één of meerdere instellingen voorkomen. Hieruit blijkt dat de overgrote meerderheid van de personen bekend is bij één instelling. Van de 385 personen zijn er 43 (11%) bekend bij meerdere instellingen, bijna allemaal bij twee instellingen.

Tabel 3.2 Bekendheid naar aantal instellingen, 2006

	2006	
	N	%
Bekend bij één instelling	342	89
Bekend bij twee instellingen	36	9
Bekend bij drie instellingen	5	1
Bekend bij vier instellingen	2	1
Totaal	385	100

Verder is gekeken naar de overlap tussen de verschillende voorzieningen in 2006 (tabel 3.3). Deze analyse bevestigt vanzelfsprekend het beeld dat uit tabel 3.2 blijkt: van overlap is maar zeer beperkt sprake. Voorzover er overlap tussen de registraties is, betreft dat in de meeste gevallen (24) overlap tussen de noodopvang en de reguliere opvang van De Vluchtheuvel. Verder wordt duidelijk dat een deel van de cliënten van De Vluchtheuvel eveneens in de registraties van Jellinek-Mentrum voorkomt. Nadere bestudering van de registratiegegevens leert dat het in vrijwel alle gevallen om urinecontroles gaat, die Jellinek-Mentrum uitvoert op cliënten van De Vluchtheuvel. Naast de genoemde voorbeelden bestaat er tussen de registraties van de instellingen nergens een overlap die meer dan vijf daklozen betreft.

Tabel 3.3 Overlap tussen voorzieningen, 2006

	RIBW nachtopvang < 10 nachten	RIBW nachtopvang 10 tot 60 nachten	RIBW nachtopvang > 60 nachten	RIBW: Sociaal Pension	RIBW: De Vluchtheuvel (reg. opvang)	RIBW: De Vluchtheuvel (noodopvang)	Politie	Jellinek-Mentrum	GGD	Sociale dienst	Sociale dienst > 6 maanden	Versa
RIBW nachtopvang < 10 nachten	35	0	0	0	3	4	1	5	2	5	3	2
RIBW nachtopvang 10 tot 60 nachten		35	0	1	0	3	2	0	0	4	4	0
RIBW nachtopvang > 60 nachten			13	1	0	0	0	0	0	4	4	0
RIBW: Sociaal Pension				22	0	1	2	2	0	2	2	1
RIBW: De Vluchtheuvel (reg. opvang)					102	24	1	10	0	1	1	3
RIBW: De Vluchtheuvel (noodopvang)						106	1	9	1	1	1	2
Politie							8	2	1	3	3	1
Jellinek-Mentrum								34	3	2	1	1
GGD									34	2	1	0
Sociale dienst										59	38	1
Sociale dienst > 6 maanden											38	1
Versa												23

3.3 Omvangschatting

Met behulp van de registraties van de Sociale Dienst en de maatschappelijke opvang is een omvangschatting mogelijk van het aantal feitelijk daklozen in Gooi en Vechtstreek. Voor het jaar 2006 kan met behulp van de capture-recapture methode de omvang van de populatie feitelijk daklozen worden geschat. Voor het maken van deze schatting zijn uit het bestand van de nachtopvang alleen die personen meegenomen die tien nachten of meer hebben doorgebracht in de voorziening.⁴ Verder dient rekening te worden gehouden met de overlap van de populatie van Gooi en Vechtstreek met de populatie daklozen in nabijgelegen, grotere centrumgemeenten. Uit de interviews met daklozen blijkt immers dat veel daklozen hun verblijf in Gooi en Vechtstreek geregeld afwisselen met een verblijf in Utrecht, Amsterdam of Amersfoort. Daarom worden daklozen die minder dan de helft van het jaar (zes maanden) in de registratie van de sociale dienst hebben gestaan, niet meegenomen in de schatting.⁵ Op deze wijze leidt de capture-recapture schatting tot een omvang van 228 feitelijk daklozen.

Van de residentieel daklozen kan op basis van registratiegegevens alleen een minimum aantal (124 in 2006) worden gegeven.

Tabel 3.4 Schatting daklozen 2006

	Nachtopvang	Sociale Dienst	Overlap	Minimum	Schatting
Feitelijk	48	38	8	78	228
	De Vluchtheuvel reguliere opvang	Sociaal Pensioen	Overlap	Aantal	Schatting
Residentieel	102	22	0	124	n.v.t. ⁶

3.4 Vergelijking gemeenten elders

Bureau INTRAVAL heeft in diverse andere gemeenten onderzoek gedaan naar de aard en omvang van de dakloze populatie. Hieronder wordt in tabel 3.5 aangegeven, voor zover bekend, welke minimaal aantallen en/of omvangschattingen er bekend zijn van andere onderzochte gemeenten.⁷ Daarbij wordt ook het aantal feitelijk daklozen per 1.000 inwoners vermeld, waardoor een betere vergelijking mogelijk is. Overigens wordt daarbij voor Gooi en Vechtstreek gesproken over Hilversum, aangezien nagenoeg alle feitelijk daklozen in Gooi en Vechtstreek zich in Hilversum bevinden. Ook de overige gemeenten in de tabel zijn (evenals Hilversum) centrumgemeente voor de regio, en bieden zelf de voorzieningen voor daklozen.

⁴ Hiervoor is gekozen omdat van deze personen bekend is dat zij dakloos zijn. Personen die minder dan tien nachten in de nachtopvang hebben doorgebracht hoeven niet per definitie dakloos te zijn, het zou hierbij kunnen gaan om thuislozen of om personen in een (tijdelijke) crisissituatie.

⁵ Het minder dan zes maanden gebruik maken van een postadres c.q. een zwerversuitkering in Gooi en Vechtstreek duidt erop dat een dakloze in hoofdzaak buiten de regio van voorzieningen gebruik heeft gemaakt, of niet (meer) dakloos is geweest. Wanneer alle personen die in 2006 een postadres c.q. zwerversuitkering hebben gehad worden meegeteld, gaat het om 59 personen.

⁶ Voor residentieel daklozen is het maken van een omvangschatting niet mogelijk en niet zinvol. Een verborgen populatie is er namelijk niet, omdat residentieel daklozen per definitie bij instellingen bekend zijn. Wel kan worden aangenomen dat uitgaande van informatie uit interviews over de capaciteit en de bezetting van opvangvoorzieningen op jaarbasis circa 170 personen residentieel dakloos zijn in Gooi en Vechtstreek.

⁷ Van gemeenten waar meerdere metingen hebben plaatsgevonden is het meest recente jaar weergegeven.

Uit de tabel blijkt dat het totaal aantal feitelijk daklozen per 1.000 inwoners op basis van de omvangschattingen in Hilversum (2,7) vergelijkbaar is met Enschede (2,8) en Haarlem (2,4). Het minimum aantal feitelijk daklozen per 1.000 inwoners is in Hilversum (0,9) vergelijkbaar met Apeldoorn (1,0) en Venray (0,9). Wanneer wordt gekeken naar gemeenten met een vergelijkbaar aantal inwoners als Hilversum (Almelo, Gouda, Leeuwarden en Vlaardingen), dan blijkt dat alleen Vlaardingen minder feitelijk daklozen per 1.000 inwoners telt dan Hilversum. In Almelo en Gouda is de problematiek enigszins groter te noemen.

Tabel 3.5 Aantallen feitelijk daklozen (per 1.000 inwoners) in verschillende gemeenten

GEMEENTE	JAAR	AANTAL INWONERS (afgerond)	MINIMUM AANTAL DAKLOZEN	SCHATTING TOTAAL AANTAL DAKLOZEN	AANTAL DAKLOZEN PER 1.000 INWONERS*	
					<i>minimum</i>	<i>totaal</i>
Hilversum	2006	83.000	78	228	0,9	2,7
Almelo	2006	72.000	101	228	1,4	3,2
Apeldoorn	2005	156.000	163	310	1,0	2,0
Assen	2006	63.000	-	100	-	1,6
Doetinchem	2006	57.000	69	-	1,2	-
Enschede	2006	154.000	267	430	1,7	2,8
Eindhoven	2006	208.000	727	-	3,5	-
Gouda	2006	72.000	-	225	-	3,1
Haarlem	2006	147.000	-	350	-	2,4
Leeuwarden	2001	92.000	206	-	2,2	-
Rotterdam	2003	600.000	5.206	-	8,7	-
Venray	2005	39.000	34	-	0,9	-
Vlaardingen	2006	73.000	-	75-100	-	1,2
Zwolle	2006	111.000	-	250	-	2,3

* Het aantal feitelijk daklozen per 1.000 inwoners is berekend met behulp zowel het minimum aantal feitelijk daklozen als de omvangschatting. Niet van alle gemeenten zijn beide gegevens beschikbaar.

4. DOELGROEPLEDEN

In dit hoofdstuk worden de achtergrondkenmerken, leefsituatie en woonsituatie van de geïnterviewde respondenten met een huisvestingsproblematiek behandeld. Naast de leef- en woonomstandigheden wordt tevens ingegaan op het middelengebruik, contacten met politie en justitie en psychische klachten. Afgesloten wordt met het gebruik van de aanwezige voorzieningen en de mening van de respondenten.

Onderstaande resultaten zijn gebaseerd op 28 interviews met leden van de doelgroep. Van de 28 geïnterviewden zijn 20 feitelijk dakloos (nachtopvang, in kraakpanden, op straat of op niet-structurele basis bij vrienden of kennissen), en acht residentieel dakloos (bewoners van het sociaal pension van De Cocon en bewoners van De Vluchtheuvel).

4.1 Achtergrondkenmerken

De leeftijd van de respondenten varieert van 18 jaar tot 65 jaar. De gemiddelde leeftijd is 37 jaar. Het merendeel van deze daklozen is man (22), en er zijn zes vrouwelijke respondenten. De meerderheid (20) is van autochtone afkomst. Drie respondenten zijn van Indonesische afkomst, twee van Marokkaanse afkomst, één van Surinaamse afkomst, één van Libische afkomst en één van Somalische afkomst. Alle geïnterviewden zijn alleenstaand; vijf geven aan kinderen te hebben.

Een vijfde (6) heeft alleen onderwijs aan de lagere school genoten. Een derde (9) heeft MAVO of een opleiding op LBO-niveau afgerond. Een vijfde (6) heeft HAVO/VWO of een opleiding op MBO-niveau afgerond, terwijl vijf respondenten hoger onderwijs (HBO of universiteit) hebben genoten. Van twee respondenten is onbekend welke opleiding ze hebben afgerond. Bijna alle respondenten (24) zijn verzekerd tegen ziektekosten. Twee respondenten zijn niet verzekerd tegen ziektekosten, terwijl twee aangeven niet te weten of ze zijn verzekerd.

Een kwart van de respondenten (7) is in Gooi en Vechtstreek geboren, vijf personen daarvan in Hilversum. Een relatief groot aantal komt oorspronkelijk niet uit de regio. Ze zijn geboren in nabijgelegen gemeenten zoals Amsterdam (3), Amersfoort (2), Utrecht (2), en Baarn (2). Een geringer aantal respondenten is geboren in regio's in de rest van Nederland (onder andere in Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen en Sneek) en zijn op latere leeftijd in Hilversum terecht gekomen. Daarnaast zijn er vijf respondenten die in het buitenland zijn geboren en op latere leeftijd naar Gooi en Vechtstreek zijn gekomen. De gemiddelde verblijfsduur in Gooi en Vechtstreek bedraagt 15 jaar. Een derde (9) verblijft minder dan één jaar in Gooi en Vechtstreek. Twee derde (18) is tussentijds uit Gooi en Vechtstreek weggeweest naar omliggende grote steden of naar het buitenland.

Regiobinding

Een deel van de respondenten komt niet alleen in opvangvoorzieningen van Hilversum, maar bezoekt eveneens de opvangvoorzieningen in andere steden. Aangezien ze niet een lange achtereengesloten periode in één nachtopvang mogen verblijven, zwerven ze tussen de opvangvoorzieningen in de verschillende steden. Een aantal daklozen pendelt met name tussen de steden Amersfoort, Utrecht, Amsterdam en Hilversum. De opvangvoorzieningen in Hilversum worden positief beoordeeld. Een aantal respondenten geeft aan hierdoor te zijn blijven hangen in Gooi en Vechtstreek en niet terug te willen naar de gemeente van

herkomst. De sfeer in de nachtopvang in Hilversum wordt geprezen, evenals het feit dat daklozen van buiten Hilversum worden toegelaten. Wel wordt door respondenten geklaagd dat er niet veel plaatsen zijn, hetgeen onzekerheid en stress met zich meebrengt.

Eén respondent geeft aan sinds kort in Hilversum te komen omdat in Amsterdam een zekere regiobinding werd vereist. Uit de overige interviews is niet gebleken dat er sprake is van een toename van daklozen uit de grote steden.¹

4.2 Leefsituatie

In deze paragraaf wordt ingegaan op de leefsituatie van de geïnterviewde daklozen. Er wordt beschreven in hoeverre de respondenten sociale contacten hebben. Vervolgens wordt stilgestaan bij de financiële situatie van de respondenten en de bronnen van inkomsten waarover de respondenten beschikken.

Sociale contacten

Meer dan de helft van de respondenten heeft momenteel contact met familieleden (17). Een derde (9) heeft contact met één of beide ouders, vier op de tien respondenten (12) heeft contact met broers of zussen, terwijl een tiende van de respondenten (3) contact heeft met ooms of tantes. Twee van de vijf respondenten die kinderen hebben, geven aan nog contact te hebben met hun kinderen. Van de 17 respondenten die aangeven één of meer familieleden te zien, ontvangen 11 hulp van familie. Deze hulp bestaat uit (tijdelijk) onderdak (2), eten en drinken (3), sociale contacten (9), de was (3), vervoer (2) en financiële hulp (3).

Twee derde (18) van de respondenten heeft contact met vrienden of kennissen. Van de 18 respondenten die aangeven contact te hebben met vrienden of kennissen, ontvangen tien hulp van deze vrienden en kennissen. De hulp bestaat uit (tijdelijk) onderdak (6), eten en drinken (6), sociale contacten (6), vervoer (1) en financiële hulp (2). Een klein deel van de respondenten heeft geen contact met familie of met vrienden of kennissen. Deze personen geven aan alleen contacten te hebben met (mede-)bewoners van het sociaal pension of bezoekers van het inloophuis.

Eén van de geïnterviewde residentieel daklozen heeft contacten met hulpverlening in verband met het (opnieuw) opbouwen van sociale contacten. Elf respondenten geven aan hulp bij het (opnieuw) opbouwen van sociale contacten (zeer) belangrijk te vinden. Het merendeel van deze respondenten geeft echter ook aan dat hulp bij sociale problemen op dit moment geen prioriteit heeft.

Dagbesteding

Meer dan de helft van de respondenten (16) geeft aan niet tevreden te zijn over de huidige dagbesteding. Twaalf respondenten geven aan een fulltime of parttime baan te willen, één wil een opleiding volgen, één wil als freelancer aan de slag, terwijl twee anderen vrijwilligerswerk willen doen. Elf respondenten geven aan de afgelopen maand contact te hebben gehad met hulpverlening over hun dagbesteding. Het project Pak Aan wordt door de meeste respondenten genoemd. De respondenten die aan Pak Aan meedoen zijn allemaal tevreden over het dagbestedingproject. Daarnaast geeft een aantal respondenten aan te worden begeleid door medewerkers van De Vluchtheuvel bij het vinden van een zinvolle

---

¹ Er is een tendens gaande waarbij de grote steden in Nederland daklozen via een centrale intake registreren, waarbij het criterium regiobinding aan belang wint. Rotterdam gaat hier tot op heden het verst in.

dagbesteding. Meer dan de helft van de respondenten (16) geeft aan hulp bij hun dagbesteding belangrijk te vinden. Een groot deel van deze respondenten geeft overigens aan dat andere problemen op dit moment prioriteit hebben.

Financiële situatie

Geen van de respondenten heeft inkomsten uit betaald werk. Eén respondent zit op dit moment in de ziektewet, één respondent heeft een WW-uitkering, terwijl één inkomsten heeft uit pensioen. Negen geïnterviewden hebben een zwerversuitkering, vier hebben een bijstanduitkering. Vijf respondenten geven aan arbeidsongeschikt te zijn. Zeven respondenten hebben op dit moment (tijdelijk) geen reguliere inkomsten. Van twee respondenten is niet bekend welke vorm van inkomsten zij hebben.

Elf respondenten geven aan geld (bij) te verdienen via dagbestedingprojecten, zes respondenten via klusjes, drie door het verkopen van de straatkrant, twee door het verzamelen van oud ijzer, vijf via bedelen, terwijl elf respondenten aangeven af en toe geld te krijgen of te lenen. Respondenten geven verder aan geld bij te verdienen met de volgende werkzaamheden: verkoop van drugs, pillen of methadon (3), vermogensdelicten (3), prostitutie (1), koerier (1) en geweldsdelicten (1).

Drie vierde (22) heeft op dit moment schulden. De hoogte varieert van 1.000 euro tot 20 duizend euro met een gemiddelde van 10,5 duizend euro. De meeste schulden worden gemaakt bij financiële instanties. Elf respondenten hebben schulden bij financiële instanties, zeven hebben een huurachterstand, drie hebben schulden bij postorderbedrijven, twee bij een zorgverzekeraar en drie bij familie of vrienden. Meer dan de helft van de respondenten (15) heeft contact met hulpverlening in verband met hun financiële situatie. Het merendeel van de respondenten (20) vindt hulp bij financiële situatie of schuldsanering belangrijk. Een aantal respondenten geeft aan geen financiële hulpverlening te willen, ondanks grote schulden.

4.3 Woonsituatie

In deze paragraaf wordt de huidige woonsituatie van de respondenten beschreven. Uit tabel 4.1 blijkt dat de dakloze respondenten veel gebruik maken van de voorzieningen in Hilversum (nachtopvang: 12; sociaal pension: 3; begeleid en beschermd wonen: 5). De woon- of verblijfssituatie van de overige respondenten varieert. Zo overnachten vijf personen op straat. Voor twee respondenten geldt dat ze alle dagen van de maand op straat slapen, terwijl drie respondenten wisselende slaapplekken hebben (bijvoorbeeld in kraakpanden, bij vrienden/familie en op straat). De geïnterviewden die buiten slapen geven aan dat ze slapen in tentjes en zelfgemaakte hutjes in het bos of langs het spoor. Eén van de respondenten overnacht af en toe enkele nachten in een tentje bij een kampeerpaal, waar drie dagen gratis mag worden gekampeerd. Daarnaast maken twee respondenten voornamelijk gebruik van een kraakpand.

De helft van de respondenten (14) heeft contact met hulpverlening in verband met de woonsituatie. Meer dan drie kwart (23) vindt hulp in verband met dakloosheid belangrijk, waarvan een derde (10) aangeeft het zeer belangrijk te vinden. Vijf respondenten hebben geen behoefte aan hulp ten aanzien van de woonsituatie.

Tabel 4.1 Woonsituatie, in aantallen (N=28)

Verblijfplaats	Aantal respondenten
Kamer, officieel gehuurd	-
Kamer, in onderhuur	1
Nachtopvang	12
Wisselend	3
Op straat / buiten (tent, hut, brug)	2
Kraakpand	2
Onderdak bij familie/vrienden	-
24-uurs opvang/sociaal pension	3
Begeleid en beschermd wonen	5
Totaal	28

4.4 Middelengebruik

In tabel 4.2 is af te lezen dat acht respondenten in het geheel geen middelen gebruiken. Drie van de acht zijn in het verleden wel alcohol- of drugsverslaafd geweest. Alcohol in grote hoeveelheden wordt door de doelgroep het meeste gebruikt (14). Elf respondenten roken (bijna) dagelijks cannabis. Zes respondenten slikken regelmatig kalmeringsmiddelen of andere medicijnen. Twee respondenten gebruiken methadon, drie respondenten gebruiken cocaïne (rauw of gekookt), en één respondent gebruikt amfetamine (minder dan één keer per week). Van de respondenten die alcohol drinken, gebruikt een deel alcohol binnenshuis bij vrienden of in de eigen woonvoorziening (4) en een deel gebruikt alcohol in de openbare ruimte (6).

Tabel 4.2 Gebruikte middelen (in aantallen) en gemiddeld aantal dagen in afgelopen maand gebruikt (N=28)*

Middel	Aantal respondenten	Gemiddeld aantal dagen
Geen middelengebruik	8	-
Heroïne	-	-
Methadon	2	30
Cocaïne (gekookt = rookbaar)	1	1
Cocaïne (rauw = snuifcoke)	2	1
Amfetamine	1	3
Kalmeringsmiddelen	6	26
Andere medicijnen ¹	5	23
Tripmiddelen	-	-
Cannabis	11	21
Alcohol, in grote hoeveelheden	14	21
Andere middelen	2	2
Meerdere middelen op dezelfde dag	6	25

* meerdere antwoorden mogelijk

¹ Het betreft hier voornamelijk medicijnen in verband met psychiatrische problemen

Drie respondenten hebben de afgelopen maand contact gehad met hulpverlening in verband met hun drugs- of alcoholgebruik. Negen respondenten vinden hulp bij problemen op het gebied van drugs- en alcoholgebruik (zeer) belangrijk. Voor een groot deel van de verslaafde respondenten geldt dat ze op dit moment in verband met motivatieproblemen geen contact hebben met verslavingszorg.

4.5 Justitie- en politiecontacten

De helft van de respondenten is de afgelopen maand in aanraking geweest met politie. Het betreft hier veelal het krijgen van een proces-verbaal voor het gebruik van alcohol op straat of het rondhangen op straat. Twee respondenten zijn aangehouden voor huisvredebreuk. Vijf respondenten hebben onlangs voor een korte periode (minder dan één dag) in een politiecel gezeten.

Drie kwart van de respondenten (21) heeft in het verleden wel eens contact gehad met politie of justitie. Van deze personen heeft het merendeel (20) in bewaring of in een politiecel gezeten. De totale lengte van de detentie varieert van een paar nachten tot drie jaar. Van de geïnterviewden die wel eens in hechtenis hebben gezeten, heeft één hulp ontvangen van de sociale dienst in de vorm van een voorschot. De overige personen hebben geen hulp ontvangen en zijn na hun detentieperiode (weer) op straat beland. Acht respondenten geven aan hulp bij juridische problemen belangrijk te vinden. Drie respondenten hebben de afgelopen maand juridische hulp gehad.

4.6 Psychiatrische klachten

Bij de daklozen is met behulp van de GHQ-12 gekeken in hoeverre er sprake is van een verhoogde kans op een diagnose 'psychiatrische problematiek'. Het instrument meet vooral klachten. In bijlage 2 wordt een nadere uitleg over dit instrument gegeven. Wanneer de antwoorden op de 12 items volgens de richtlijnen worden gescoord, dan is er (per persoon) bij een totaalscore van zes of hoger sprake van een verhoogde kans op een diagnose psychiatrische problematiek. Dit blijkt bij iets minder dan de helft van de respondenten (13) het geval te zijn.

Daarnaast is de respondenten gevraagd in hoeverre zij psychische problemen hebben. De helft (14) geeft aan last van psychische problemen te hebben, waarvan elf aangeven hier dagelijks last van te hebben. De klachten zijn zeer uiteenlopend bij de verschillende respondenten en behelzen onder andere stress, depressiviteit en een persoonlijkheidsstoornis. De 14 daklozen met psychische klachten geven allen aan in het verleden belangrijke gebeurtenissen te hebben meegemaakt, waarvan ze nu in psychisch opzicht nog veel last hebben. Acht respondenten geven aan in behandeling te zijn vanwege hun psychische problemen. De respondenten die contacten hebben met Symfora, Jellinek-Mentrum en de huisarts zijn redelijk tevreden over deze hulpverlening. De personen die geen contact hebben met hulpverlening in verband met psychische klachten geven de volgende redenen: niet tevreden over de hulpverlening van Symfora (3), wil geen medicijnen (2) en hulpverlening helpt mij niet (2). De helft van de respondenten (14) geeft aan hulp bij psychische problemen belangrijk te vinden, waarvan acht personen aangeven het zeer belangrijk te vinden.

4.7 Gebruik van voorzieningen

In deze paragraaf wordt ingegaan op het gebruik van de verschillende voorzieningen door de respondenten. In tabel 4.3 wordt onderscheid gemaakt tussen het huidige gebruik van de voorzieningen (in de afgelopen maand) en het (eventuele) contact met de voorzieningen in de afgelopen twee jaar.

Tabel 4.3 Aantal respondenten dat contact heeft of heeft gehad naar voorziening (N=28)*

	Afgelopen maand	Afgelopen twee jaar
RIBW: inloop (De Cocon)	18	18
RIBW: nachtopvang (De Cocon)	14	18
RIBW: sociaal pension (De Cocon)	3	5
RIBW: 24-uursopvang (De Vluchtheuvel)	5	9
Pak Aan	7	n.v.t.
De Wording	14	18
Inloop Leger des Heils	2	6
Jellinek-Mentrum	4	9
Versa	3	4
Symfora	8	11
Financiële hulp	8	9
Juridische hulp	2	3
GGD (medisch spreekuur)	3	3

* meerdere antwoorden mogelijk

Mening

De respondenten die gebruik maken van de nachtopvang en de inloop van De Cocon zijn over het algemeen tevreden over deze voorzieningen. De respondenten uit De Vluchtheuvel zijn zeer tevreden. De respondenten uit het sociaal pension van De Cocon zijn redelijk tevreden. De respondenten die gebruik maken van de nachtopvang zijn over het geheel redelijk tevreden. Enkelen geven aan het gebouw verouderd te vinden; de locatie van het gebouw vinden ze daarentegen ideaal. Over de inloop van De Cocon zijn de gesproken bezoekers eveneens redelijk tevreden. De respondenten die hebben deelgenomen aan het dagbestedingsproject Pak Aan zijn zeer positief over het project.

De meningen van de gesproken daklozen die contacten hebben (gehad) met Symfora zijn verdeeld. Vier respondenten zijn redelijk tevreden met de hulpverlening. Vijf respondenten geven aan niet verder te komen met behulp van de hulpverlening en zeggen teleurgesteld te zijn in de behandelmethodes. Twee respondenten hebben nog geen mening kunnen vormen. Zes daklozen die contact hebben (gehad) met Jellinek-Mentrum zijn redelijk tevreden. Voor drie andere respondenten geldt dat ze niet tevreden zijn met de hulpverlening. Ze geven onder meer aan dat de nazorg verbetering behoeft. Over de verkregen hulp van de GGD (medisch spreekuur) zijn de respondenten tevreden.

De gesproken respondenten van wie de inkomsten zijn geregeld via de sociale dienst zijn allemaal tevreden over dit contact. De meningen van de geïnterviewden over de financiële dienstverlening (onder andere hulpverlening via de Stadsbank en hulpverlening via contactpersonen bij De Cocon en De Vluchtheuvel) zijn over het algemeen tevreden. Twee respondenten zijn ontevreden over de procedure van de hulpverlening.

Eén respondent die contact heeft met Versa geeft aan dat de hulpverlening wel loopt, de andere twee vinden dat er in hun ogen loze beloften worden gemaakt. De respondenten die contacten hebben met De Wording zijn redelijk tevreden. Enkele respondenten klagen over de beperkte openingstijden en enkelen geven aan dat de vrijwilligers de bezoekers niet stimuleren. Een deel van de respondenten die wel eens bij het Leger des Heils over de vloer komt, is negatief over de voorzieningen van het Leger des Heils. Het feit dat er moet worden betaald voor het eten staat deze bezoekers niet aan.

5. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek naar aard en omvang van de daklozen in Gooi en Vechtstreek weergegeven. Hierbij worden de onderzoeksvragen als leidraad genomen.

De gemeente Hilversum en GGD Gooi & Vechtstreek hebben onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de aard en omvang van de daklozenpopulatie in de regio. De resultaten uit het onderzoek leveren een bijdrage aan de uitwerking van het regionaal vastgestelde Beleidsplan maatschappelijke zorg 2008-2011 en aan het Stedelijk Kompas.

Voor het onderzoek is deskresearch verricht en hebben interviews plaatsgevonden met een twaalfstal sleutelinformanten en met 28 daklozen. Verder zijn gegevens uit de registraties van de betrokken instellingen verzameld en bewerkt.

Bij aanvang van het onderzoek is een definitie van de doelgroep opgesteld. Het onderzoek richt zich op feitelijk en residentieel daklozen. Feitelijk daklozen zijn voor hun overnachting vooral aangewezen op straat, op een kortdurend verblijf in laagdrempelige opvangvoorzieningen (minimaal tien nachten per jaar) of hebben tijdelijk een onderkomen bij familie, vrienden of kennissen. Residentieel daklozen hebben een min of meer permanente verblijfplaats in woonvoorzieningen en pensions binnen en buiten de maatschappelijke opvang.

5.1 Aard en omvang doelgroep

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op vragen over de aard en omvang van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek. De bijbehorende onderzoeksvragen luiden als volgt:

- *Wat is de omvang van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek?*
- *Wat is de aard van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek?*

Omvang

Van diverse voorzieningen in Gooi en Vechtstreek, voornamelijk gesitueerd in Hilversum, zijn registratiegegevens ontvangen. Op basis van deze gegevens wordt geconstateerd dat bij de verschillende instellingen in 2006 385 unieke personen ingeschreven hebben gestaan. Dit betreft zowel residentieel als feitelijk daklozen, maar ook personen met problemen op het gebied van huisvesting. Het aantal feitelijk daklozen bedraagt minimaal 78. Op basis van de overlap tussen gegevens van de Sociale Dienst, waar daklozen een zwerversuitkering ontvangen, en van de nachtopvang van De Cocon, is een omvangschatting gemaakt van het totaal aantal daklozen. In 2006 zijn in Gooi en Vechtstreek naar schatting circa 230 feitelijk daklozen aanwezig. Dit komt in grote lijnen overeen met eerdere schattingen uit het veld en is vergeleken met andere gemeenten in Nederland relatief gunstig te noemen. Op basis van de door ons ontvangen registraties van opvangvoorzieningen wordt geconstateerd dat het aantal residentieel daklozen in Gooi en Vechtstreek op jaarbasis minimaal 124 bedraagt.

Aard

Om meer zicht te krijgen op de kenmerken van de populatie daklozen in Gooi en Vechtstreek, is onder andere gekeken naar leeftijd, geslacht en plaats van herkomst.

Leeftijd en geslacht

Er zijn in Gooi en Vechtstreek zowel mannelijke als vrouwelijke daklozen. Het aantal mannelijke daklozen is groter. Dat blijkt zowel uit registraties als uit het veldwerk. Van de feitelijk daklozen is 10 tot 20 procent vrouw; van de residentieel daklozen is dat 20 tot 35 procent. De gemiddelde leeftijd van daklozen in Gooi en Vechtstreek lijkt op basis van registraties en de gehouden interviews tussen 35 en 40 jaar te liggen. Feitelijk daklozen zijn gemiddeld iets ouder dan residentieel daklozen. De jongste (alleenstaande) daklozen zijn rond 15 jaar oud; de oudsten zijn boven de 60 jaar.

Herkomst

Een aanzienlijk deel van de daklozen in Gooi en Vechtstreek is niet oorspronkelijk uit de regio afkomstig. Uit registraties van instellingen kan hierover niet veel duidelijkheid worden verkregen. Op basis van de interviews met leden van de doelgroep kan worden geconstateerd dat minder dan de helft van de daklozen in Gooi en Vechtstreek uit de regio afkomstig is. Een derde van de geïnterviewde daklozen woont minder dan een jaar in de regio. Van de overige daklozen is de herkomst gevarieerd, hoewel voorzichtig kan worden geconstateerd dat het merendeel uit de rest van de provincie Noord-Holland afkomstig is.

Een deel van de geïnterviewde daklozen komt niet alleen in opvangvoorzieningen van Hilversum, maar bezoekt eveneens de opvang in andere steden. Aangezien ze niet een lange aaneengesloten periode in één opvanginstelling mogen verblijven, zwerven ze tussen de opvangvoorzieningen in de verschillende steden. Een aantal daklozen pendelt met name tussen de steden Amersfoort, Utrecht, Amsterdam en Hilversum.

Meervoudige problematiek

Van de daklozen, in het bijzonder de feitelijk daklozen, in Gooi en Vechtstreek heeft een aanzienlijk deel een meervoudige problematiek. Veelvoorkomende problemen zijn verslaving (alcohol en/of softdrugs), psychische klachten en schulden. Het aandeel feitelijk daklozen met meervoudige problematiek dat momenteel contact heeft met hulpverleningsinstellingen is gering, afgaande op de bevindingen in interviews met leden van de doelgroep en op registratiegegevens van instellingen. Niettemin wordt door een deel van de daklozen het krijgen van hulp voor psychische klachten, dagbesteding en huisvesting als tamelijk tot zeer belangrijk gekwalificeerd.

Redenen die worden genoemd voor het niet-gebruikmaken van hulpverlening zijn onder meer: teleurstelling over eerdere hulpcontacten; gebrek aan vertrouwen; en (nog) niet in staat om aan hulptraject te beginnen. Daarnaast zijn er diverse feitelijk daklozen die zeggen aan hulp geen behoefte te hebben. Deze personen geven dan ook aan hulp bij psychische klachten, huisvesting of dagbesteding onbelangrijk te vinden.

Afgaande op de interviews met daklozen kan de groep daklozen met meervoudige problematiek grofweg worden ingedeeld in drie categorieën:

- daklozen die ontstaan voor diverse vormen van hulpverlening en in behandeling zijn bij één of meerdere instellingen;
- daklozen die een hulpbehoefte hebben, maar door de instellingen niet (meer) worden bereikt;
- daklozen die aangeven geen behoefte aan hulp te hebben.

In de eerste categorie vallen met name residentieel daklozen. De tweede categorie betreft vooral feitelijk daklozen die al een 'carrière' in het hulpverleningscircuit achter de rug hebben. Deze personen hebben moeite om zich aan de voorwaarden en regels van instellingen in de hulpverlening te conformeren. De derde categorie bestaat uit feitelijk daklozen die niet de wens hebben hun zwervend bestaan op te geven. Het is niet mogelijk om aan te geven hoe groot elk van de categorieën is. Van de geïnterviewde leden van de doelgroep vallen er in iedere categorie ten minste vijf.

5.2 Bereik voorzieningen

De derde onderzoeksvraag heeft betrekking op het bereik van de instellingen in Gooi en Vechtstreek. Het gaat hierbij om de volgende onderzoeksvraag:

- *Wat is het bereik van de voorzieningen voor daklozen in Gooi en Vechtstreek?*

Door de nachtopvang in Hilversum (De Cocon) zijn in 2006 83 daklozen volledig geregistreerd. Daarnaast komen 82 verschillende namen voor, waarvan geen volledige registratie is opgenomen. Ongeveer 75 personen hebben in 2006 tien nachten of meer in de nachtopvang doorgebracht. Het sociaal pension (De Cocon) heeft in 2006 plaatsgeboden aan 28 cliënten. De 24-uursopvang (De Vluchtheuvel) heeft in 2006 onderdak verleend aan ruim 100 verschillende personen, die gemiddeld tien weken bleven. In de noodopvang van De Vluchtheuvel zijn eveneens ruim 100 personen opgevangen in 2006. De aantallen bewoners van begeleid-wonenprojecten van RIBW en Jellinek-Mentrum zijn niet precies bekend. Naar schatting hebben in 2006 enkele tientallen personen in deze voorzieningen gewoond.

Registraties

Overige instellingen die over registratiegegevens van daklozen beschikken, zijn de sociale dienst van de gemeente Hilversum, de GGD, het maatschappelijk werk (Versa) en de verslavingszorg (Jellinek-Mentrum). Bij de politie kunnen daklozen voorkomen in het Bedrijfsprocessensysteem. De aantallen (herleidbare) daklozen die in de registraties van de gemeente en hulpverleningsinstellingen voorkomen zijn gering. Dat strookt met de indruk die uit de interviews naar voren komt. Daarin blijkt dat veel van de daklozen op dit moment geen contact hebben met zorgverleners. In politieregistraties zijn weinig vermeldingen met betrekking tot daklozen aangetroffen. Door daklozen veroorzaakte overlast is in Gooi en Vechtstreek betrekkelijk gering. Ook wordt weinig melding gemaakt van criminaliteit door daklozen.

Er is nauwelijks overlap tussen registratiebestanden van verschillende instellingen op het gebied van daklozen. Het aantal daklozen dat zowel bij verblijfsvoorzieningen als bij de hulpverlening bekend is, is zeer gering. Vooral personen die bij de nachtopvang geregistreerd staan (feitelijk daklozen), zijn zelden bekend bij de hulpverlening.

Frequente bezoekers

De residentieel daklozen verblijven logischerwijs dagelijks in de opvangvoorzieningen. Hun aantal in Gooi en Vechtstreek bedraagt op een willekeurig moment tussen 45 en 55. Van de feitelijk daklozen komt een klein deel vrijwel dagelijks in de nachtopvang. Uit de registraties blijkt dat 13 personen meer dan 60 nachten hebben doorgebracht in de nachtopvang. Van de geïnterviewde daklozen zijn enkele personen er vaste klant. Er is daarnaast een kleine groep die zelden of nooit van de nachtopvang gebruik maakt, maar wel regelmatig aanwezig is in de dagopvang, in De Cocon of in De Wording.

De opvangvoorzieningen in Hilversum worden door respondenten positief beoordeeld. Een aantal respondenten geeft aan dat ze om deze reden in Gooi en Vechtstreek zijn gebleven. Wel klagen sommige respondenten over het beperkte aantal plaatsen in de nachtopvang, hetgeen bij hen tot onzekerheid en stress leidt.

Voorzieningenhulp

Meer dan de helft van de geïnterviewde daklozen krijgt voorzieningenhulp met betrekking tot hun financiële situatie, waarbij het voornamelijk om bemiddeling en schulphulpverlening gaat. Eén van de geïnterviewde residentieel daklozen heeft contacten met de hulpverlening in verband met het opbouwen van sociale contacten. Drie vijfde ontvangt hulp bij dagbesteding. Een tiende van de geïnterviewde daklozen heeft de afgelopen maand contact gehad met de hulpverlening in verband met hun drugs- of alcoholgebruik; drie tiende heeft hulp bij psychische problemen. Drie respondenten hebben de afgelopen maand juridische hulp gehad.

Zorgmijders

Een klein deel van de daklozen in Gooi en Vechtstreek maakt zelden of nooit gebruik van de opvangvoorzieningen. Het aandeel van deze groep in de totale populatie daklozen is niet precies vast te stellen. Van de daklozen die niet in de opvangvoorzieningen komen, woont een deel in kraakpanden in Hilversum. Verder leven enkele personen overwegend in de bosgebieden rond Hilversum, Bussum en Laren.

Doordat de daklozen die zich in de bosgebieden ophouden slechts sporadisch gebruik maken van de (dag)opvangvoorzieningen in Hilversum, is het voor hulpverleners moeilijk contact met deze personen te krijgen en te onderhouden. Tijdens het veldwerk is met enkele buitenslapers gesproken. Deze waren niet allen bereid mee te werken aan een interview. In De Wording komen enkele daklozen - met name op de donderdagavond, wanneer er een maaltijd wordt verstrekt - die zelden of nooit in de dagopvang van De Cocon komen, omdat ze geen contact wensen met de hulpverlening.

Daklozen die de regels van de opvangvoorzieningen overtreden, bijvoorbeeld door agressief gedrag te vertonen, kunnen worden geschorst. Een aantal daklozen heeft vanwege een schorsing geen contacten met voorzieningen. Deze personen slapen dan in kraakpanden en in de nachtopvang in een andere regio. Overdag bevinden ze zich veelal op straat.

5.3 Hulpbehoeften doelgroep

De bevindingen ten aanzien van de hulpbehoeften van daklozen in Gooi en Vechtstreek, komen in deze paragraaf aan bod. Het gaat hierbij om de volgende onderzoeksvraag:

- *Wat is de hulpbehoefte van de daklozen in Gooi en Vechtstreek?*

Leefgebieden

Mogelijke hulpbehoeften van daklozen doen zich voor op verschillende leefgebieden: woonsituatie; financiën; sociale contacten; dagbesteding; psychische klachten; middelengebruik; en politie en justitie. Deze worden hieronder besproken.

Woonsituatie

De meeste geïnterviewde daklozen hebben behoefte aan hulp bij de woonsituatie. Een klein aantal respondenten ontvangt bewust geen hulp. Voor de overige respondenten is het krijgen van hulp bij dakloosheid (zeer) belangrijk.

Financiën

Geen van de geïnterviewde daklozen heeft inkomsten uit betaald werk. Een deel van de respondenten geeft aan geen reguliere bron van inkomsten te hebben. Drie kwart van de geïnterviewde daklozen in Gooi en Vechtstreek heeft schuldenproblematiek. Het merendeel van de respondenten vindt hulp bij de financiële situatie of schuldsanering belangrijk. Een gering aantal respondenten geeft aan geen financiële hulpverlening te willen, ondanks grote schulden.

Sociale contacten en dagbesteding

Ongeveer twee vijfde van de geïnterviewde daklozen vindt het belangrijk om hulp te krijgen bij het opbouwen van sociale contacten; drie vijfde is ontevreden over de huidige dagbesteding en vindt hulp daarbij belangrijk. Tegelijk geeft een groot aantal van de respondenten aan dat hulp op deze terreinen geen prioriteit heeft. Diverse respondenten menen dat het verbeteren van sociale contacten en dagbesteding pas zinvol is als andere problemen onder controle zijn.

Middelengebruik

Niet alle daklozen in Gooi en Vechtstreek zijn verslaafd. Daklozen met een harddrugsverslaving zijn zeer beperkt aangetroffen. Een groot deel van de daklozen gebruikt softdrugs en/of (veel) alcohol. Niettemin zijn er ook daklozen die - buiten tabak - in het geheel geen verslavende middelen gebruiken. In de interviews met daklozen wordt alcohol (in grote hoeveelheden) het vaakst genoemd bij recent middelengebruik; cannabis wordt daarna het meest gebruikt. Feitelijk daklozen lijken meer alcohol en softdrugs te gebruiken dan residentieel daklozen. Ruim een derde van de respondenten geeft aan hulp bij problemen op het gebied van drugs- en alcoholgebruik (zeer) belangrijk te vinden. Een groot deel van de verslaafde respondenten geeft aan op dit moment in verband met motivatieproblemen geen contact met verslavingszorg te hebben.

Psychische problemen

Van de geïnterviewde daklozen heeft bijna de helft een verhoogde kans op een diagnose psychiatrische problematiek, te oordelen aan de uitkomsten van afgenomen GHQ-lijsten. De helft van de respondenten geeft aan psychische problemen te hebben. Een deel gebruikt om die reden ook medicatie. De psychische klachten van de geïnterviewde daklozen lopen zeer uiteen. Hulp bij psychische problemen wordt door de helft van de daklozen belangrijk gevonden.

Politie- en justitiecontacten

De helft van de geïnterviewde daklozen is de afgelopen maand in aanraking geweest met politie. Drie kwart van de respondenten heeft in het verleden wel eens contact gehad met politie of justitie. Drie tiende van de respondenten vindt hulp bij juridische problemen belangrijk.

5.4 Tot slot

Tot slot wordt stilgestaan bij twee ontwikkelingen: de opkomst van regiobinding en de verplaatsing van De Cocon.

Opkomst regiobinding

Met regiobinding wordt geduid op het door gemeenten stellen van voorwaarden aan de herkomst van daklozen alvorens hen in opvangvoorzieningen toe te staan. In Gooi en Vechtstreek worden op dit moment dergelijke criteria niet toegepast. Andere steden, met name de vier grote steden, verkennen de mogelijkheden om daklozen op grond van herkomstcriteria te weigeren.

Eén respondent geeft aan sinds kort in Hilversum te komen, omdat in Amsterdam een zekere regiobinding werd vereist. Uit interviews met de andere respondenten is niet gebleken dat er op dit moment sprake is van een toename van daklozen uit de grote steden. Medewerkers van instellingen zijn wel alert op eventuele gevolgen van toenemende weigeringen door opvanginstellingen in (nabijgelegen) grote steden.

Door de ligging van Hilversum, op geringe afstand van Amsterdam en Utrecht en door de goede bereikbaarheid van de stad per trein, kunnen de Hilversumse voorzieningen voor daklozen een alternatief vormen, indien zij in andere steden niet (meer) terecht kunnen. Wat reeds plaatsvindt, is de komst van dakloze straatkrantverkopers naar Gooi en Vechtstreek. Deze maken gebruik van de opvangvoorzieningen in Amsterdam, maar hebben in de winkelcentra in Gooi en Vechtstreek minder concurrentie van andere verkopers.

Verplaatsing De Cocon

Op korte termijn is een verplaatsing van De Cocon voorzien. Alle opvangvoorzieningen zullen dan op de nieuwe locatie, aanpalend aan De Vluchtheuvel, worden aangeboden. De verplaatsing gaat gepaard met een uitbreiding van het aantal opvangplaatsen.

De uitbreiding van het aantal plaatsen kan de regio aantrekkelijker maken voor 'forenzende' daklozen. De nieuwe locatie is bovendien dicht bij het station van Hilversum gevestigd dan de huidige nachtopvang. Wat de consequenties van de verplaatsing zullen zijn, zal de toekomst moeten leren.

BEGRIPPENLIJST

24-uursopvang	opvang voor daklozen waarbij meestal sprake is van eigen (slaap)kamers en een gezamenlijke woon- en eetkamer, terwijl er in de regel 24 uur per dag een vorm van begeleiding aanwezig is
begeleid wonen	woonvorm waarbij sociaal kwetsbare personen een zekere mate van zelfstandigheid combineren met begeleiding van een instelling
BPS	Bedrijfsprocessensysteem. Landelijk gebruikt registratiesysteem van de politie waarin overtredingen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en overige meldingen worden geregistreerd
capture-recapture	methode om op basis van twee of meer verschillende (onafhankelijke) registratiebestanden een schatting te maken van de omvang van een populatie
centrumgemeente	gemeente die door het Rijk de regie over de maatschappelijke opvang, verslavingszorg, OGGz en Vrouwenopvang van een regio is toegewezen
De Cocon	voorziening in Hilversum van RIBW Gooi en Vechtstreek, waarin een sociaal pension, een nachtopvang en een dagopvang zijn gehuisvest
crisisopvang	voorziening waar personen met een acute hulpbehoefte tijdelijk onderdak kunnen krijgen
dagopvang	openstelling overdag van een opvangvoorziening ten behoeve van daklozen en vereenzaamden, waarbij meestal eten, drinken en wasgelegenheid wordt geboden en overige dienstverlening plaatsvindt
daklozen	personen die op wisselende slaappleatsen, buiten of in de maatschappelijke opvang slapen
daklozenuitkering	speciale uitkering voor personen zonder vaste woon- of verblijfplaats, meestal 70-80% van het bijstandsniveau
feitelijk daklozen	personen die voor hun overnachting vooral zijn aangewezen op straat, op een kortdurend verblijf in laagdrempelige opvangvoorzieningen of tijdelijk een onderkomen vinden bij familie, vrienden of kennissen
frietdakloosheid geïndiceerde voorziening	tijdelijke dakloosheid als gevolg van een overgangssituatie verblijfsvoorziening waarin mensen kunnen worden opgenomen op basis van een zorgindicatie of intake
GHQ-12	General Health Questionnaire. Vragenlijst met 12 items waarmee een indicatie kan worden verkregen van de psychische gezondheid van de invuller
Gooi en Vechtstreek	regio in de provincie Noord-Holland bestaande uit de gemeenten Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren, Muiden, Naarden, Weesp en Wijdemeren
inloop	<i>zie dagopvang</i>
Jellinek-Mentrum	instelling voor verslavingszorg en GGZ in Amsterdam en Gooi en Vechtstreek
laagdrempelige voorziening	verblijfsvoorzieningen waarin mensen terecht kunnen zonder te voldoen aan bijzondere voorwaarden

maatschappelijke opvang	verzamelnaam voor opvangvoorzieningen voor en dienstverlening aan dak- en thuislozen
nachtopvang	voorziening waar daklozen (meestal tegen betaling) de nacht kunnen doorbrengen en gebruik kunnen maken van andere basisvoorzieningen
noodopvang	<i>zie crisisopvang</i>
OGGz	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg. Alle activiteiten op het terrein van de geestelijke volksgezondheid die niet op basis van een vrijwillige individuele hulpvraag tot stand komen
passant	dakloze die van de nachtopvang gebruik maakt
passantenverblijf	<i>zie nachtopvang</i>
regiobinding	mate waarin een dakloze op basis van herkomst en woonverleden verondersteld wordt thuis te horen in een stad of regio
residentieel dakloos	personen die een min of meer permanente verblijfplaats hebben in woonvoorzieningen en pensions binnen en buiten de maatschappelijke opvang
RIBW	Regionale Instelling voor Beschermd Woonvormen
sociaal pension	opvangvoorziening voor daklozen met een psychiatrische en/of psycho-sociale problematiek
Symfora	instelling voor GGZ in Midden-Nederland
thuislozen	personen die wel een slaapplek hebben, maar die om uiteenlopende redenen het onderdak niet als thuissituatie beschouwen
TOBIAS	registratiesysteem van de politie waarin alle uitgeschreven boetes worden geregistreerd
tweede-kansbeleid	aanpak van corporaties uit Gooi en Vechtstreek, samen met hulp- en dienstverlenende instellingen ter preventie van huisuitzettingen
Versa	aanbieder van maatschappelijk werk in Gooi en Vechtstreek
De Vluchtheuvel	voorziening in Hilversum van RIBW Gooi en Vechtstreek waarin 24-uurs- en noodopvang zijn gehuisvest
woonbegeleiding	ambulante begeleiding bij het wonen in een zelfstandige woonruimte
De Wording	particuliere inloopvoorziening voor daklozen en vereenzaamden in Hilversum
zorgmijder	persoon die, ook in slechte gezondheid, geen hulp- of zorgvraag uit of geen hulpvraag kan initiëren
zwerversuitkering	<i>zie daklozenuitkering</i>

BIJLAGE 1   BESCHRIJVING REGISTRATIES

In deze bijlage worden de ontvangen registratiegegevens nader beschreven. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de gegevens van de hulpverlening, de maatschappelijke opvang, de gemeente en de politie.

1.   Hulpverlening

De registraties van de GGD, Versa en Jellinek-Mentrum, instellingen waar daklozen terecht kunnen voor zorg en hulpverlening, worden in deze paragraaf besproken.

1.1   GGD

Door GGD Gooi & Vechtstreek wordt de Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) in de regio gecoördineerd. Bij de GGD zijn de gegevens opgevraagd van de personen zonder vaste woon- of verblijfplaats die door een forensisch arts zijn gezien. In het bestand van de GGD is naast naam, geboortedatum en geslacht ook de diagnose(s) geregistreerd zoals deze is vastgesteld door de arts tijdens het consult.

Tabel 1 Geslacht en leeftijdsverdeling daklozen GGD, 2006

	2006	
	N	%
<i>Geslacht</i>		
man	33	97
vrouw	1	3
Totaal	34	100
<i>Leeftijd</i>		
12-19 jaar	0	-
20-29 jaar	6	18
30-39 jaar	11	32
40-49 jaar	12	35
50-59 jaar	5	15
60 jaar of ouder	0	-
Totaal	34	100

Op één na zijn alle daklozen die als zodanig bekend zijn bij de GGD mannen (tabel 1). De grootste groep is tussen de 40 en 50 jaar oud (35%). Een klein deel van de 34 daklozen is ouder dan 50 (15%) of jonger dan 30 (18%). Van de 34 daklozen wordt bij zeven (21%) een verslavingsproblematiek gesignaleerd, terwijl bij drie (9%) een psychiatrische problematiek wordt vastgesteld.

1.2   Versa

Van Versa, het algemeen maatschappelijk werk in Gooi en Vechtstreek, zijn naam, geboortedatum, geslacht en het voornaamste probleem bij aanmelding van de dakloze cliënten ontvangen. Tabel 2 laat zien dat 83% van de daklozen, bekend bij Versa, man is. In alle hier gehanteerde leeftijdsgroepen zijn daklozen vertegenwoordigd. Evenveel daklozen

zijn tussen de 20 en 30 jaar als tussen de 30 en 40 jaar, namelijk 26%. Drie personen die geregistreerd staan als dakloos zijn 9 jaar of jonger (13%) en het zelfde aantal valt in de leeftijdsgroep 50 tot en met 59 jaar.

Tabel 2 Geslacht en leeftijdsverdeling daklozen Versa, 2006

	2006	
	N	%
<i>Geslacht</i>		
man	19	83
vrouw	4	17
Totaal	23	100
<i>Leeftijd</i>		
0-9 jaar	3	13
10-19 jaar	2	9
20-29 jaar	6	26
30-39 jaar	6	26
40-49 jaar	2	9
50-59 jaar	3	13
60 jaar of ouder	1	4
Totaal	23	100

Het voornaamste probleem waarmee daklozen zich hebben aangemeld bij Versa is voor 22% de huisvesting (tabel 3). Van vier daklozen (17%) is bekend dat ze hun inkomen als voornaamste probleem hebben opgeven en van drie de besteding van hun inkomen.

Tabel 3 Probleem bij aanmelding daklozen Versa, 2006 (*meerdere problemen per cliënt mogelijk*)

	2006	
	N	%
huisvesting	5	22
inkomen	4	17
besteding van inkomen	3	13
overig	7	30
onbekend	4	17
Totaal	23	100

1.3 Jellinek-Mentrum

Van Jellinek-Mentrum, verslavingszorg in Gooi en Vechtstreek, zijn van de daklozen cliënten de volgende gegevens ontvangen: geslacht, geboortedatum, hoofdmiddel en woonsituatie.

Van de 34 daklozen in het bestand van Jellinek-Mentrum is 85% man (tabel 4). De meeste daklozen zijn 30 jaar of jonger. In de leeftijdsgroep 30 tot en met 39 jaar valt 32% van de daklozen, terwijl 32% tussen de 40 en 49 jaar is.

Tabel 4 Geslacht en leeftijdsverdeling daklozen Jellinek-Mentrum, 2006

	2006	
	N	%
<i>Geslacht</i>		
man	29	85
vrouw	5	15
Totaal	34	100
<i>Leeftijd</i>		
0-9 jaar	0	-
10-19 jaar	6	18
20-29 jaar	6	18
30-39 jaar	11	32
40-49 jaar	10	29
50-59 jaar	1	3
60 jaar of ouder	0	-
Totaal	34	100

Uit tabel 5 blijkt dat de meeste verslaafde daklozen cocaïne als hoofdmiddel hebben (29%), gevolgd door alcohol (24%), cannabis (15%) en heroïne (12%).

Tabel 5 Hoofdmiddel daklozen Jellinek-Mentrum, 2006

	2006	
	N	%
cocaïne	10	29
alcohol	8	24
cannabis	5	15
heroïne	4	12
methadon	3	9
gokken	1	3
geen/n.v.t.	2	6
onbekend	1	3
Totaal	34	100

De woonsituatie van de bij Jellinek-Mentrum geregistreerde daklozen wordt weergegeven in tabel 6. Bijna drie kwart (74%) verblijft in een pension of een kosthuis. Zes van de 34 daklozen zwerven op straat (18%) en één woont in een sociaal pension of een tehuis voor daklozen.

Tabel 6 Woonsituatie daklozen Jellinek-Mentrum, 2006

	2006	
	N	%
pension/kosthuis	25	74
op straat zwerfend	6	18
sociaal pension/tehuis daklozen	1	3
overige instituten	2	6
Totaal	34	100

2. Maatschappelijke opvang

In de regio Gooi en Vechtstreek zijn diverse voorzieningen aanwezig voor de opvang van daklozen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de gegevens van de Regionale Instelling voor Beschermende Woonvormen (RIBW) Gooi en Vechtstreek. Deze kent twee voorzieningen die vallen onder de maatschappelijke opvang, namelijk een sociaal pension annex passantenverblijf (De Cocon) en een algemene crisisopvang voor volwassenen en jongeren (De Vluchtheuvel).

2.1 RIBW De Cocon

Van De Cocon zijn gegevens ontvangen van het Sociaal pension en de nachtopvang. In het ontvangen bestand van het Sociaal Pension zijn alleen naam en geboortedatum geregistreerd. Van de nachtopvang zijn naast naam en geboortedatum en geslacht, het aantal nachten dat in De Cocon is verbleven, de nationaliteit en de plaats van herkomst ingevoerd.

Sociaal Pension

In 2006 hebben 28 verschillende personen in het sociaal pension verbleven. In tabel 7 wordt de leeftijdsverdeling weergegeven van de bewoners van het sociaal pension. Een kwart van de bewoners is tussen de 30 en 39 jaar. Vijf bewoners (18%) zijn 40 tot 50 jaar.

Tabel 7 Leeftijdsverdeling bewoners
Sociaal Pension De Cocon, 2006

	2006	
	N	%
<i>Leeftijd</i>		
12-19 jaar	0	-
20-29 jaar	2	7
30-39 jaar	7	25
40-49 jaar	5	18
50-59 jaar	3	11
60 jaar of ouder	5	18
onbekend	6	21
Totaal	28	100

Nachtopvang

De nachtopvang in De Cocon, in hetzelfde pand gevestigd als het sociaal pension, biedt plaats aan 14 personen, tien mannen en vier vrouwen. In 2006 hebben in totaal 165 personen in De Cocon overnacht.¹

Tabel 8 laat zien dat 85% van de bezoekers van de nachtopvang man is. Van de helft is de leeftijd niet bekend. Van de andere helft zijn 23 bezoekers (14%) tussen de 40 en 50 jaar, 22 (13%) tussen de 30 en 40 jaar en 18 (11%) tussen de 50 en 60 jaar.

¹ Dit aantal is hoger dan in hoofdstuk 3 is vermeld. Dit komt omdat van minder personen de volledige naam en geboortedatum bekend zijn. Voor het beoordelen van de overlap tussen verschillende instanties zijn die gegevens echter wel noodzakelijk.

Tabel 8 Overzicht bezoekers nachtopvang van De Cocon, 2006

	2006	
	N	%
<i>Geslacht</i>		
man	140	85
vrouw	25	15
Totaal	165	100
<i>Leeftijd</i>		
10-19 jaar	2	1
20-29 jaar	10	6
30-39 jaar	22	13
40-49 jaar	23	14
50-59 jaar	18	11
60 jaar of ouder	8	5
onbekend	82	50
Totaal	165	100
<i>Totaal aantal nachten in 2006</i>		
minder dan 10 nachten	88	53
10 tot en met 59 nachten	60	36
60 nachten en meer	17	10
Totaal	165	100
<i>Nationaliteit</i>		
Nederlands	67	41
Anders	7	4
Onbekend	91	55
Totaal	165	100

Om de harde kern van bezoekers te kunnen onderscheiden van de meer vluchtige groep, is een onderscheid aangebracht in het aantal nachten dat de bezoekers in de nachtopvang hebben doorgebracht. Het blijkt dat ongeveer de helft (53%) minder dan 10 nachten in 2006 in de nachtopvang heeft verbleven. Ruim een derde (36%) heeft tussen de 10 en 60 nachten in de nachtopvang doorgebracht, terwijl 10% er langer dan 60 nachten is geweest.

Van 55% van de bezoekers is de nationaliteit niet geregistreerd. Van de overige bezoekers is bekend dat 41% Nederlands is en 4% een andere nationaliteit heeft. Daarnaast is van 70 bezoekers de plaats van herkomst bekend. Een kwart van deze 70 bezoekers komt uit Hilversum, terwijl een vijfde (17%) uit Gooi en Vechtstreek komt. De overige plaatsen van herkomst variëren van Amsterdam tot Den Haag en van Groningen tot Maastricht. Acht personen (11%) komen uit Amersfoort.

2.2 RIBW De Vluchtheuvel

De Vluchtheuvel is een opvangvoorziening die bedoeld is voor iedereen die in nood zit. Voorwaarde is wel dat de cliënt bereid is om mee te werken aan de verbetering van zijn of haar situatie en dat er geen actieve verslaving is. Er worden drie verblijfsvormen aangeboden: reguliere opvang; noodopvang; en begeleid wonen. Alleen van de reguliere opvang en de noodopvang zijn gegevens ontvangen. Het gaat om naam, geboortedatum en geslacht. Van de reguliere opvang is ook de plaats van herkomst van de bewoners bekend.

Reguliere opvang

Bij de reguliere opvang is de verdeling mannen en vrouwen redelijk gelijk, namelijk 53% mannen tegenover 48% vrouwen (tabel 9). Een derde (33%) is tussen de 20 en 30 jaar, terwijl eveneens een derde (31%) jonger is dan 30 jaar.

Tabel 9 Overzicht bewoners De Vluchtheuvel reguliere opvang, 2006

	2006	
	N	%
<i>Geslacht</i>		
man	53	52
vrouw	49	48
Totaal	102	100
<i>Leeftijd</i>		
0-9 jaar	15	15
10-19 jaar	17	17
20-29 jaar	34	33
30-39 jaar	18	18
40-49 jaar	13	13
50-59 jaar	4	4
60 jaar of ouder	1	1
Totaal	102	100

Van 30 bewoners is de plaats van herkomst bekend. Zes van deze 30 bewoners (20%) is afkomstig uit Gooi en Vechtstreek. Daarnaast komen bewoners uit plaatsen als Almere, Amsterdam, Baarn, Bunschoten, Utrecht, Veenendaal en Zwolle.

Noodopvang

In de noodopvang (tabel 10), waarin mensen terecht kunnen die acuut een plek nodig hebben om in te verblijven, is de verdeling mannen en vrouwen net als bij de reguliere opvang redelijk gelijk (55% mannen tegenover 45% vrouwen). Met name personen van 30 jaar of jonger verbleven in de noodopvang. In totaal 61% van de bezoekers valt in deze leeftijdscategorie.

Tabel 10 Overzicht bewoners De Vluchtheuvel noodopvang, 2006

	2006	
	N	%
<i>Geslacht</i>		
man	58	55
vrouw	48	45
Totaal	106	100
<i>Leeftijd</i>		
0-9 jaar	4	4
10-19 jaar	29	27
20-29 jaar	32	30
30-39 jaar	17	16
40-49 jaar	14	13
50-59 jaar	8	8
60 jaar of ouder	1	1
onbekend	1	1
Totaal	106	100

3. Gemeente

Voor het aanvragen en verkrijgen van een postadres en een uitkering, maar ook voor het treffen van regelingen en het verkrijgen van advies houdt de Sociale Dienst van de gemeente Hilversum driemaal per week spreekuur in De Cocon. Van de daklozen die in 2006 op enig moment een postadres bij De Cocon hebben gehad zijn van de Sociale Dienst naam en geboortedatum ontvangen. Hieruit zijn tevens de personen geselecteerd, die minimaal 6 maanden over zo'n adres hebben beschikt. Deze groep wordt apart beschreven.

Sociale Dienst

Een derde (32%) van de daklozen die bekend zijn bij de Sociale Dienst is tussen de 40 en 50 jaar (tabel 11). Een kwart is tussen de 30 en 40 jaar, terwijl 22% 50 tot 60 jaar is. De overige daklozen zijn tussen de 20 en 30 jaar (10%) en 60 jaar of ouder (3%).

Tabel 11 Leeftijd daklozen bekend bij de Sociale Dienst, 2006

	2006	
	N	%
<i>Leeftijd</i>		
0-9 jaar	0	-
10-19 jaar	0	-
20-29 jaar	10	17
30-39 jaar	15	25
40-49 jaar	19	32
50-59 jaar	13	22
60 jaar of ouder	2	3
Totaal	59	100

Van de daklozen, bekend bij de Sociale Dienst, die minimaal zes maanden een postadres bij de Cocon hebben gehad, is 37% 40 tot 50 jaar (tabel 12). Een derde (32%) valt in de leeftijdsgroep 30 tot 40 jaar en 24% is tussen de 50 tot 60 jaar. Een zeer gering aantal daklozen is tussen de 20 en 30 jaar of ouder dan 60 jaar (respectievelijk 5% en 3%).

Tabel 12 Leeftijd daklozen bekend bij de Sociale Dienst met postadres Cocon > 6 maanden, 2006

	2006	
	N	%
<i>Leeftijd</i>		
0-9 jaar	0	-
10-19 jaar	0	-
20-29 jaar	2	5
30-39 jaar	12	32
40-49 jaar	14	37
50-59 jaar	9	24
60 jaar of ouder	1	3
Totaal	38	100

4. Politie

Voor 2006 zijn gegevens opgevraagd uit het Bedrijfsprocessensysteem (BPS). In het BPS wordt een groot deel van de politieactiviteiten uitgebreid en gedetailleerd vastgelegd. Hierbij is op handmatige wijze nagegaan of op grond van de beschrijving van de aard van

de situatie en de beschrijving van de verdachte een relatie met dakloosheid kan worden gelegd. Vijf van de acht daklozen (63%) zijn tussen de 30 en 40 jaar en drie daklozen (38%) zijn ouder, namelijk tussen de 40 en 50 jaar (tabel 13).

Tabel 13 Leeftijdsverdeling daklozen in BPS, 2006

	2006	
	N	%
<i>Leeftijd</i>		
8 - 29 jaar	0	-
30 - 39 jaar	5	63
40 - 49 jaar	3	38
0 jaar of ouder	0	-
Totaal	8	100

BIJLAGE 2   PSYCHIATRISCHE PROBLEMATIEK

In het kader van de doelgroepenanalyse is gebruik gemaakt van de GHQ-12 om een uitspraak te kunnen doen over een eventuele aanwezigheid van psychiatrische problematiek. Hieronder wordt eerst ingegaan op het meten van psychiatrische problematiek in het algemeen. Vervolgens wordt de GHQ-12 besproken.

Meten van psychiatrische problematiek

In het algemeen is het nauwelijks mogelijk om psychiatrische problematiek te diagnosticeren met behulp van vragenlijsten en wetenschappelijke tests. Voor een goede diagnose is over het algemeen een psychiater de aangewezen persoon. Deze kan bij de beoordeling van de vragenlijsten rekening houden met de persoonlijke situatie van de cliënt of eventuele patiënt. Toch kunnen verschillende tests wel meer inzicht geven in de kans dat bepaalde personen psychiatrische problematiek hebben en welke klachten ze ervaren.

Door middel van de GHQ-12 kan worden gescreend welke personen een verhoogde kans hebben op psychiatrische problematiek. Dit kan enerzijds leiden tot een overschatting, aangezien niet iedereen met een verhoogde kans ook daadwerkelijk psychiatrische problemen heeft. Anderzijds kan er tegelijkertijd sprake zijn van een onderschatting, omdat sommige psychiatrische problemen van dien aard zijn dat de gebruikte vragen in de test de bewuste problematiek niet kunnen blootleggen.

In het algemeen wordt aangenomen dat er onder dak- en thuislozen en harddrugsgebruikers relatief vaak sprake is van psychiatrische problemen als schizofrenie. De gebruikte tests zijn echter uitdrukkelijk niet bedoeld om inzicht te geven in een diagnose aangaande schizofrenie. De ervaring leert wel dat gediagnosticeerde patiënten ook een aantal andere psychische problemen ervaren, waardoor een goede kans bestaat dat dergelijke patiënten wel degelijk door de gebruikte test kunnen worden opgespoord.

GHQ-12

Deze test wordt vaak gebruikt bij het bepalen van de mogelijke prevalentie van psychiatrische problematiek onder bepaalde groepen patiënten. Nadrukkelijk dient hierbij te worden opgemerkt dat het hier geen diagnostisch instrument betreft.

De hoogte van de score op de GHQ geeft de waarschijnlijkheid aan dat er bij de betrokkene sprake is van geestelijke gezondheidsproblemen. Ook kan de vragenlijst worden gebruikt als maat voor de ernst van het psychisch (on)welbevinden. Tot slot kunnen met behulp van de GHQ-12 veranderingen in psychiatrische morbiditeit in de tijd worden gevolgd, bijvoorbeeld om het effect van interventies na te gaan.

In de doelgroepenanalyse wordt de GHQ-12 gebruikt als screeningsinstrument. Bij de psychiatrische problematiek wordt met name ingegaan op de verschillen tussen de groep met een verhoogde kans op psychiatrische klachten (GHQ+ groep) en de groep zonder deze verhoogde kans (GHQ- groep). Personen met een score boven de drempelwaarde (zes) op de korte vragenlijst van het screeningsinstrument GHQ-12, hebben een verhoogde kans op psychiatrische problematiek, hetgeen wil zeggen dat de kans groter is dat bij deze personen een psychiatrische aandoening kan worden gediagnosticeerd dan bij personen met een score onder de drempelwaarde.

Vragen

In de GHQ-12 worden de volgende vragen gesteld:

1. Bent u de laatste tijd door zorgen veel slaap tekort gekomen?
2. Heeft u de laatste tijd het gevoel gehad dat u voortdurend onder druk stond?
3. Heeft u zich de laatste tijd kunnen concentreren op uw bezigheden?
4. Heeft u de laatste tijd het gevoel gehad zinvol bezig te zijn?
5. Bent u de laatste tijd in staat geweest uw problemen onder ogen te zien?
6. Voelde u zich de laatste tijd in staat om beslissingen (over dingen) te nemen?
7. Heeft u de laatste tijd het gevoel gehad dat u uw moeilijkheden niet de baas kon?
8. Heeft u zich de laatste tijd alles bij elkaar redelijk gelukkig gevoeld?
9. Heeft u de laatste tijd plezier kunnen beleven aan uw gewone, dagelijkse bezigheden?
10. Heeft u zich de laatste tijd ongelukkig en neerslachtig gevoeld?
11. Bent u de laatste tijd het vertrouwen in uzelf kwijtgeraakt?
12. Heeft u zich de laatste tijd als een waardeloos iemand beschouwd?

Per vraag worden vier antwoordmogelijkheden gegeven, waarvan één als meest van toepassing zijnde door de respondent kan worden omcirkeld. De mogelijkheden variëren van helemaal niet tot veel meer dan gewoonlijk en van beter c.q. meer dan gewoonlijk tot veel slechter c.q. minder dan gewoonlijk.

